

HET GEHEIM VAN DE WILDSTROPER

JO ANDRIESSEN

HET GEHEIM VAN DE WILDSTROPER

JO ANDRIESSEN

**HET GEHEIM
VAN DE WILDSTROPER**

Deel 1

Met illustraties van H. Sturris

UITGEVERIJ G. F. CALLENBACH B.V. - NIJKERK

Alle in dit verhaal voorkomende personen en gebeurtenissen bestaan slechts in de verbeelding van de auteur en hebben geen enkele betrekking op de werkelijkheid.

Een kort gedeelte over „Grote Pier” zou namelijk de indruk kunnen wekken dat het hele verhaal min of meer historisch is.

Bij een * vindt men, zo nodig, een verklaring voor streekeigen en andere woorden en gezegden.

„NATTE DERK”

Of je in zijn streek zijn bijnamen gebruikte: „Natte Derk”, „de Natte”, of zijn werkelijke naam: Derk Droog, iedereen wist wie daarmee werd bedoeld. Hij was een oude, sluwe stroper klein en mager, maar wel pezig en watervlug.

De beweeglijke oogjes in het ruigbehaard gezicht schoten steeds schichtig heen en weer; verward, grauw haar hing hem tot over zijn schouders.

Vanaf de hoogte, waarop zijn kleine, oude woning stond, keek hij scherp uit over de zogenoemde kleine rietkraag.

Vlak voor zijn neus stond het bordje:

NATUURRESERVAAT

Verboden toegang

Art. 461 Wetb. v. Strafr.

Dat kon hem geen fluit schelen. Al jaren sloop hij af en toe het riet in, waar het bemachtigen van een wilde eend een koud kunstje voor hem was. Dat ze hem nog nooit gesnapt hadden, was wel mede dank zij zijn hondjes, die hij altijd zelf had afgericht.

Neem nu het onooglijk beestje, Tippie, dat naast hem stond; 'n ding van niks om zo te zien, maar hij had nog nooit zo'n goeie gehad. Als Natte Derk het riet inging, droeg hij altijd een oude, wijde regenjas, die een paar zakken had van flink formaat. In de linker zat dan zijn Tippie en in de andere vaak gestroopt wild. Die zakken kon hij met een lusje aan zijn gordel vastmaken, zodat het gewicht meer aan de riem hing.

Opeens begon Tippie onrustig te piepen en stond te trillen op

zijn dunne pootjes. Dàn stond bij Natte Derk het sein op rood.

„Asjemenou!” mompelde hij, „’t wordt uitkijken.”

Langzaam keerde hij zich om en slenterde, schijnbaar op z’n dooie gemak zijn woning binnen, maar keek toen vlug door een klein raampje, waardoor hij de hele rietkraag kon overzien.

„O, ben jij het?” grinnikte hij.

Boven een walletje stak namelijk iets uit van een uniformpet en die was dus van opperwachtmeester Keizer; hij probeerde op handen en voeten onopgemerkt weg te komen.

„Steengoed!” lachte hij tevreden, „dan kunnen we nu ongehinderd aan de slag gaan.” Hij prees het kleine beest, stopte het in zijn zak, liep schielijk de deur uit en sloop van struik tot struik, tot dat hij de opper in de gaten kreeg, die nu openlijk langs de Kolkendijk naar het dorp scheen terug te keren.

In gebukte houding verdween hij in het riet. Het pientere kopje van Tippie keek waakzaam uit de zak, één en al in actie.

Natte Derk stoorde de vele nesten niet onnodig; als hij één of meer eenden wilde hebben, dan haalde hij die doodeenvoudig, opper of geen opper, en alles ging geruisloos.

Hij liep steeds langzamer, want een meter of tien verder zat ’n eend op haar nest. Tippie moest het eigenlijke werk doen; hij werd op de grond gezet en zijn baas wees naar de eend. Dat was voor de kleine jager genoeg. Als een kat sloop hij over de min of meer stevige plekjes tot vlak achter het niets vermoedende dier. Een flitsende sprong, een beet in de nek en het was gebeurd. Het enige dat in het riet was te horen, was een paar klappen van de eendevleugels.

Natte Derk haalde vlug zijn buit op en deed die in zijn rechterjaszak; Tippie verdween in de linker. Vlugger dan men van een tachtigjarige zou verwachten, snelde hij naar zijn woning terug. Nèt op tijd!

De opper had slim willen zijn. Hij had zijn fiets ergens neergelegd en was haastig langs het buitendijkse koeienpaadje teruggekeerd, erop rekenend, dat de stroper hem had zien teruggaan, en dat hij zo’n kans niet zou laten schieten. Zó was het dan ook gebeurd, maar het nare was, dat hij langs dat paadje slecht kon opschieten.

Toch zag hij hem nog net in het aangebouwde schuurtje verdwijnen. Hij snelde erop af, want de buit zou nog wel warm zijn en dan was hij er gloeiend bij! Stomverbaasd keek de opper in het schuurtje rond, maar er viel geen Natte Derk te bekennen. Er was geen tussendeur. Ra ra, hoe kon dat?

De stroper had de opper net op tijd gezien, toen hij het schuurtje binnenslipte en had de deur achter zich gesloten. Hij was verdwenen alsof de aarde hem had opgeslokt; daarom stond de opper stomverbaasd, toen hij de deur opentrok. De Natte was er niet, zijn hondje niet, geen gestroopt wild, hoe kon dat?

Er stond een grote kist, maar daarin lagen houtblokken. De kist was zwaar, die had hij niet zo gauw kunnen verzetten. De opper wrikte eraan, maar er was geen beweging in te krijgen. Nee, daar zou geen ruimte achter kunnen zitten. Er was geen tussendeur naar het woongedeelte. Hoe hij ook rondneusde, hij werd er niet wijzer van. Geërgerd liep hij naar buiten; waar zou die vent zitten? Tot zijn stomme verwondering zag hij Natte Derk voor zijn woonkamerraam zitten een pijpje te roken.

Even stond hij verbluft, maar riep toen naar binnen: „Mag ik 'r inkomen?”

„Waarom zou je niet?”

„Ik zou ongelegen kunnen komen.”

„Waarom? Ik ben niet aan de schoonmaak. Hoewel, 'k heb nog wel zo het één en ander te doen.” De staalbblauwe ogen van de stroper glinsterden spottend.

De opper viel dat wel op en zei betekenisvol: „Ja, vanzelf komt 't niet in orde, hè? Ik zag je daarnet in het hok en nu zit je hier!”

„Nou, èn? Beginnen je ogen slecht te worden?”

„Mijn ogen zijn best!”

„Ik was even in het hok, ja, maar ben toen meteen hier naar binnen gegaan; zag je dat niet?”

De opper voelde dat hij straal voor de gek werd gehouden, maar een verklaring had hij niet.

„Mag ik 's in het hok kijken?”

„Heb je een bevel tot huiszoeking?”

„Nee.”

„Nou, kijk toch maar, omdat je het zo vriendelijk vraagt. Hoewel je wantrouwen me niet bevalt; je hebt hier ook al 's naar een haas gezocht, zoek je nu een eend?”

De opper reageerde hier niet op en ging naar het schuurtje terug. Hij bekeek de wand nog eens, de vloer, de zoldering, het was een raadsel voor hem. Zou hij hem even uit het gezicht hebben verloren? Hij kon net achter een struik zijn geweest; onmogelijk was het niet. Zelfs wist hij niet zéker of de stroper uit het riet was gekomen.

De oude slimmerik was meegegaan en stond grinnikend achter de opper.

„Kan ik nog iets voor je doen?” vroeg hij spottend. „Kom anders nog 's langs, als je zin hebt.”

„Ik krijg je nog wel 's,” snauwde de politiemans. „Ik zal je logeer-kamer vast klaarmaken. Water en brood, is dat goed?”

„Voor 's morgens en 's avonds mij 'n zorg, maar 's middags graag gebraden eend met peultjes . . . lust jij peultjes?”

Met de fiets aan de hand droop de politiemans af; hij was gloeiend! Zijn route liep langs de rietkraag achter het land van Pier Sjoerds van de „Kooi-state”. Zijn ergernis werd zo mogelijk nog groter, want hij zag al vanuit de verte, dat het daar in het riet erg onrustig was. Waren er honden bezig, een zwerfkat of een stroper?

Het was moeilijk erachter te komen. De rietkraag was groot en alleen werken was moeilijk; met z'n tweeën zou er wat te organiseren zijn. Natte Derk was het dus niet, die zat in zijn hut; trouwens, dat was een vakman in zijn soort. Die werkte geruisloos.

Hij zag meeuwen opvliegen, eenden en een reiger; er was dus wel wat gaande. Maar als hij op de plek zou zijn aangekomen, zou er niets meer te doen zijn, dat wist hij vooruit.

Dat hij die Natte Derk nooit 's te pakken kon krijgen! Hij was er van overtuigd, dat die vent meer stroopte dan alle gelegenheidsstrovers samen. Het enige wat hij nodig had waren bewijzen! En daar mankeerde het hem nèt aan. Hij werd er moedeloos van.

ARD EN MARTEN VAN DE POLDERPLAATS

Het was hartje zomer. Een hete augustus zon brandde fel op het grauwrieten dak van „Op 'e Romte”.*

De veehouderij van boer Attema was gunstig gelegen. De plaats lag midden in de vijfendertig hectare grasland, die erbij hoorde. Een brede vaart doorsneed het land en liep langs de state.

De bijbehorende arbeiderswoning stond een eindje verder, aan de overkant. Een voetbrug lag er vlak vóór, nog wat verder was een draaibrug.

In de weiden waren de kieviten, de scholeksters, de grutto's en andere weidevogels. In de rietkraag achter in het land huisden de watervogels en je kon daar onverwachts een roerdomp in zijn paalhouding* zien staan, en ook wel hoorde je in het voorjaar zijn doffe, zware geluid.

Het kon er soms heel stil zijn; je hoorde dan de neefjes* zoemen, die boven het water dansten alsof zij zich verdrongen om te zien wat de schrijvertjes* schreven.

Op de boerderij woonde Marten, een dikkerd van twaalf; hij zat in de zesde klas van de dorpschool, evenals Ard van hun arbeider. Maar Ard was zo mager als een lat.

Veel varkens maken de spoeling dun*, zou men kunnen zeggen, want Ard was de jongste van zeven. Marten had geen broers of zusters.

* „Op de Ruimte”.

* Onopvallende houding.

* Muggen.

* Blauwzwart watertorretje, draaikevertje.

* Met velen gedeeld, krijgt ieder weinig.

Geen van de twee die daarover piekerde. Zij waren de beste vrienden en genoten van hun jongensleven, van hun polderland met zijn sloten, de vogels en vooral niet te vergeten – dat was het allerfijnste – de rietkragen, waarin ze goed de weg wisten. Die waren gevaarlijk; je kon er zó in wegzakken, maar de jongens kenden iedere stevige plek.

Ard woonde in de arbeiderswoning van Albert en Griet. Zij heetten Branderingsma, maar dat wisten maar enkelen. Zij waren voor ieder Albert en Griet en hun Ard was dus Ard van Albert en Griet, wanneer er twijfel was welke Ard werd bedoeld.

Voor hen was boer Attema „de boer” en zijn vrouw „de vrouw”. Zo was het geweest sinds Albert en Griet als pas getrouwd stel uit Drenthe kwamen en in de arbeiderswoning trokken. Zij hadden geen dag spijt gehad, dat ze bij deze boer waren gekomen, want het was een beste boer en zijn vrouw was ook een heel goed mens; goed voor iedereen. Met de anderen, die op de boerderij werkten, konden ze ook best opschieten. Dat waren behalve Ards vader twee losvaste* arbeiders, een halfwas* en Mieke, een jong meisje, dat de vrouw hielp.

Het leven van de jongens was zó fijn, geen stadskind zou kunnen begrijpen, hoe mooi het was in het Friese polderland.

Albert en Griet moesten wel wat zuinig zijn, al hadden ze het al een stuk beter dan toen de kinderen nog klein waren.

Griet hield een tuintje bij voor aardappels en groente; ook stond er een appelboom, 'n goudrenet en ook nog een kerseboom, maar daar hadden alleen de spreeuwen wat aan.

Zij hoefden bij Albert en Griet geen honger te lijden, maar vetpot was het niet. Dus droeg Ard de kleren af van Jan, zijn broer, die in de Noordoostpolder werkte.

Naar school was het een half uur lopen. Als ze door de weiden gingen, dan konden ze het in twintig minuten doen, maar dat mocht alleen, als er pas gemaaid was of in de herfst en 's winters. Als er ijs was, konden ze op schaatsen dicht bij school komen; dat

* Zodanig aangenomen, dat ontslag steeds mogelijk is.

* Onvolwassen hulp.

was wat! Dan ging het erom, wie het eerst bij school was. Of 's middags, wie het eerst bij de polderplaats zou zijn; Ard moest dan nog een paar slagen verder.

ARD KRIJGT EEN „MEDAILLE” VOOR HARDLOPEN

De vakantietijd was goed begonnen en het was nog steeds ideaal weer. Ard en Marten hadden gezwommen op een plaats in de vaart, waar een zandrug dwars doorheen liep; daar was het water helder. Haast overal was de bodem modderig, maar dáár waren grote plekken plompebladeren met gele bloemen en ook, hier en daar, sneeuw-witte waterlelies.

Zij lagen op hun rug aan de waterkant wat uit te rusten en genoten van de warme zon.

„Ik krijg een bokkewagen van mijn vader,” zei Marten. „Morgen moet jouw vader met de wagen naar het dorp en dan brengt hij hem meteen mee.”

Ard keek voor zich uit en zei niets.

„Vind je 't niet fijn?”

„Ja, dat is heel mooi voor je!”

Ard probeerde aangenaam verrast te schijnen. Och, hij vond het echt wel geweldig, zij zouden er samen mee spelen; zijn eigen geiten konden er misschien wel vóór. Maar Marten kreeg telkens wat bijzonders en hij hoogstens wat afgedragen kleren van zijn broer Jan.

Hij zei, om maar over iets anders te beginnen: „Dat is toch een knaap van een bult, daar tegen de zeedijk; die steekt er een stuk bovenuit; daar hebben ze enige honderden jaren geleden een heel werk mee gehad, en alles moest met de schop.”

„Ja,” zei Marten, „Natte Derk zit daar wel hoog en droog en hij heeft een goed uitzicht over de omgeving: ideaal voor een stroper.”

„Dat ze 'm nooit snappen!” zei Ard.

Marten vond: „Nogal logisch. Hij kan de hele omtrek overzien en

hij heeft misschien wel een verrekijker. Zeg, van een verrekijker gesproken, mijn vader heeft een prismakijker gekocht en nu krijg ik de oude uitschuifbare. Een beste kijker nog.”

Ard was opgetogen en hij had al meteen een plannetje.

„Dan moesten we eens op Natte Derk gaan letten en zien te weten te komen, hoe hij het aanlegt uit de handen van de opper te blijven. Die is anders lang niet van gisteren en toch snapt hij hem nooit.”

„Ja, dat is raar,” vond ook Marten. „De opper mocht zijn hut eens nakijken, maar niks, hoor! Toch was Keizer er vast van overtuigd, dat ie in het buitendijkse een haas had geschoten. Volgens mijn vader was hij hem nog geen vijf minuten vóór geweest, maar geen haas, geen geweer, geen patronen, niks dat verdacht was: nu vraag ik je!”

„Misschien tussen de struiken naast zijn hut,” opperde Ard.

„Ook daar heeft hij alles afgezocht,” zei Marten. „Mijn vader was toevallig in de buurt en hij heeft de opper gesproken. Er was nog geen pluisje van een hazevacht te vinden, in zijn hut niet en ook niet aan de struiken.”

Ard was blij, dat zij wat avontuurlijks zouden kunnen beleven nu Marten een verrekijker had. Ja, die kreeg dus weer wat moois. Hij gunde het hem wel, maar . . . nou ja, hij wilde er niet langer over'denken en maar proberen er wat fijns mee te doen.

„Kom, ga mee!” riep hij opspringend. „Daar in dat bosje in de wei vliegt telkens een kraai in en uit. Daar kon wel eens een nest zitten met jongen. Kijk daar komt ie weer; als je even wacht komt ie er weer uit.”

De jongens bleven opletten en jawel! Ard had gelijk; de kraai ging blijkbaar weer voedsel halen.

Zij staken hun blote voeten in de klompen en al lopende schoten zij hun kleren aan. Marten had even langer werk, want die had nog wat ondergoed aan te trekken. Ard moest nog terug omdat de polsstok was blijven liggen en die moest mee.

Onderhand was Marten al een meter of tien vóór en omkijkend riep hij Ard toe: „Wie er het eerst is.” En meteen zette hij het op een lopen.

„Gelijk beginnen!” schreeuwde Ard, maar Marten liep wat hij kon.

De polsstok achter zich aanslepend zette hij de sokken erin om Marten in te halen. Met zijn lange benen lukte het hem toch nog, vlak vóór het bosje, met hem gelijk te komen. Hij liet de polsstok los en met een paar sprongen schoot hij Marten voorbij. Hij sprong over het slootje, dat hem nog scheidde van de overwinning en plofte neer, even later gevolgd door Marten.

Nog hijgend riep Ard vrolijk uit: „’k Heb het toch nog gewonnen, je was mij een heel eind voor!”

„’n Kunst, jij met je lange benen!”

Ze lagen uit te blazen onder een dikke boom, waarvan de top al dood was en die met een flinke wind wel eens naar beneden kon komen.

„Ba, die rotkraaien!” riep Ard opeens, terwijl hij naar zijn haren greep, „kijk eens!”

Marten schoot in de lach en spotte: „’n Medaille voor hardlopen; zeg, dat die geen luiers aanhebben, snap je dat?”

„Och jong, ze moesten jou een . . . zeg, daar zitten dus toch jongen in!”

„Dat is vast, kijk daar zit het nest, vlak boven je hoofd; er kijkt er één over de rand!”

„Ja,” zei Ard met een vies gezicht, „en één steekt z’n staart erover; die moest uitgerekend juist mij hebben. Ik heb altijd pech.”

„Klim er eens bij en kijk eens hoeveel er inzitten!”

„Klim jij erbij, waarom moet ik altijd?!”

„Ik heb goeie kleren aan.”

Ard keek eens wat meer bewust naar z’n kleren; ja, die jas en broek . . . hij had niet veel zaaks aan zijn lijf.

„Kom Ard,” hield zijn vriendje vol, „jij kunt ook beter klimmen; ik zal bokstaan, dan kun je bij de eerste tak.”

Ard wilde eigenlijk wel graag . . . hoeveel jongen zouden erin zitten; het zouden vast al grote zijn.

„Ik doe het,” riep hij opgewonden, „vooruit, sta bok, maar ik haal er geen uit; wat moeten we ermee?”

Hij zette zijn r chtersvoet in de gevouwen handen van Marten, die met z'n rug tegen de boom stond en z'n linker op zijn schouder. Door even op zijn hoofd te gaan staan, kon hij de tak n t te pakken krijgen.

Ard was een beste klimmer. Als een aap klom hij naar boven, naar de zijtak waar het nest zat; hij kon er inkijken.

„Vijf jongen!” riep hij naar beneden, „vlugge jongen; ze zullen wel gauw uitvliegen!”

„Laat me er eens   n zien; pak er eens   n uit!”

Ard probeerde er één te grijpen, maar alle vijf richtten zich angstig op en drongen wat achterover. Eén viel uit het nest en fladderde naar beneden, net voor de voeten van Marten, die hem meteen te pakken had.

„'k Heb er één,” riep hij opgetogen; „Ard, ik heb er één!”

Ard haastte zich naar beneden, maar bleef met zijn broek ergens achter haken; natuurlijk weer een scheur!

„'t Is maar een torntje,” stelde Marten vast, „dat maakt je moeder z  maar.”

„Nee jong, 't is een scheur, kijk!”

„Nou ja, 't is toch een oude broek; oud goed kan niks hebben.”

„'k Heb niks anders,” zei Ard triest, voor het eerst beschaamd om z'n oude kleren, „ik moest dit in de vakantie afdragen.”

„Wat moeten we met de kraai?” vroeg Marten, die het beestje nog in z'n handen had.

„Dat moet jij maar weten, 't is jouw schuld dat ie uit het nest viel.”

„Niet waar, jij wou er   n zien; hij viel er al uit voor ik hem had . . . , neem jij hem mee naar huis, dan kunnen we proberen het beestje groot te brengen en het later laten vliegen.”

Dat leek Marten toch wel wat. „Ja!” riep hij uit, „misschien kunnen we hem tam maken!”

„En leren praten,” vulde Ard aan. „Kom, we gaan bij jullie een kooi maken. Je hebt nog wel een kist of zo iets en gaas; we hebben het zó voor elkaar. En vraag jij Mieke dan of zij die scheur een beetje wil dichtnaaien. Ik durf er z  niet mee naar huis; ik heb ook

altijd wat!”

„k Zal het wel aan m'n moeder vragen; Mieke moet vandaag namelken. Wiebe en Edde moeten nog een hoekje hooi binnenhalen, want vader verwacht regen.”

De jongens schoten in hun klompen en maakten een omweg om het huis van Ard; hij wilde niet worden gezien.

Bij de vaart gekomen waste hij zich grondig; hij was niet erg gesteld op zo'n vette medaille.

DE WIJZE BOER ATTEMA DOET WAT „DOMS”

„Op 'e Romte⁹⁹ lag in de hete zon te broeien. Het grauwe, rieten dak overkapte de hele woning, schuur en stalling.

Een dubbele rij populieren en hier en daar wat berken en struiken omzoomden de polderplaats en zorgden voor wat schaduw op elk uur van de dag.

Voor het woonhuis lag een goed onderhouden grasveldje, met daarop een wit tuinstel, dat niet veel werd gebruikt; daar was weinig tijd voor.

Naast de stal stonden vijf grote kuilbulten*, waarop de witte plastic hoezen de zonnestrallen terugkaatsten; daarachter was de wagenschuur.

De jongens vonden al gauw een mand en deden de kraai daar voorlopig in; met een zak erover was het beestje veilig geborgen. Ard kwam schoorvoetend achter Marten aan, met één hand op de winkelhaak en de andere achteloos in z'n broekzak.

Martens moeder was direct bereid om te helpen, maar ze keek bedenkelijk naar de versleten broek. Zij zag er blijkbaar wel tegenop; hoe moest je zó'n broek maken!

In een hangkast vond ze een broek van Marten. „Pas die maar eens aan,” zei ze.

Maar Ard stond verlegen voor zich uit te kijken en maakte er geen haast mee; hij had namelijk geen ondergoed aan.

De vrouw begreep al gauw, waar de schoen wrong* en zei: „Ik zie het al . . . die is te wijd en te kort. Ik zal naald en draad halen. Trek deze maar zolang aan, dan zal ik zien de jouwe een beetje te

* Ingekuild gras.

* Waar het haperde.

maken.”

Toen de vrouw weg was, verwisselde Ard gauw van broek en moest die wel vasthouden, anders zou hij zo afzakken.

't Kwam prachtig voor elkaar; nou ja, prachtig: het gat was weer dicht. Er was een lapje ondergelegd en de scheur daarop dichtgenaaid. Toen het naaigerei werd weggebracht, trok Ard vlug zijn eigen broek weer aan. Hij was heel blij dat de narigheid voorbij was; zij was toch een beste vrouw.

Zij keek de jongens na, toen die naar de wagenshuur gingen en schudde haar hoofd. Zij moest toch maar weer eens met haar man praten. Maar ja, Albert en Griet wilden zichzelf graag redden, dat hadden ze al eens gezegd. Jammer! Zij zouden hen best wat willen helpen. Dus moest er maar wat verzonnen worden.

's Avonds zei Ard tegen zijn vader: „Marten krijgt morgen een bokkewagen.”

„Dat is fijn voor hem,” zei Albert zonder van zijn krant op te kijken. Hij bracht die altijd van de boer mee als die hem gelezen had. Het was zijn fijnste uurtje van de dag, 's avonds rustig zijn krantje te lezen met een lekker bakje koffie van Griet erbij.

„Mag ik . . . een paar kwartjes; ik wil ook wel eens wat hebben.”

„Jij hebt veel eerder wat kleren nodig,” was het ongeduldige antwoord.

„Die krijg ik ook niet,” zei Ard ontmoedigd, „geen nieuwe tenminste. Ik wilde sparen voor een overal.”

Zijn vader keek op en zei ontstemd: „Jij wordt toch niet brutaal, Ard?”

Griet, die tot nu toe zwijgend zakdoeken zat te zomen, die zij uit de rug van oude overhemden had gemaakt, bemoeide zich ermee en viel Ard bij door te zeggen: „Weet je wel, dat hij nog nooit van zijn leven een nieuw stuk heeft gehad? Hij draagt alles af van de andere jongens. Hij moest maar eens wat hebben, vind ik. Dat pak van Jan, in de kast, kan ie naar school dragen, dat is nog wel goed. Maar hij moet wat hebben voor zon- en feestdagen. Laat hem er ook eens knap bijlopen!”

„Hij heeft met sinterklaas nog een paar beste doorlopers gehad.”

„Hebben wij die betaald?” kaatste Griet terug.

„Nou ja, van sinterklaas zullen we maar zeggen.”

„Geef hem maar een overal en na de vakantie een pakje voor de zondag; dat moet er maar eens af. Weet je, dat de boer een mooie prijs heeft geboden voor onze twee geiten?”

„De boer? ! Wat wil die met geiten . . . is ie hier geweest?”

„Ja, vanmiddag, na het melken; hij wilde de waterstand van de rietkraag gaan controleren. De geiten liepen te mekkeren en toen ging hij er eens naar kijken.”

Griet liep op Albert toe en fluisterde hem iets in het oor, waarop die mompelde: „Dat is een beste prijs; meer dan ze waard zijn. Wat heeft ie daarmee voor?”

„Laat dat maar aan de boer over, die weet wel wat ie doet.”

Ard had alles met spanning aangehoord. Hij had niet alles begrepen, maar toch wel zoveel, dat ie z'n geiten zou kwijtraken; zijn geiten! Met een hoogrood gezicht zei hij: „k Heb zoveel met ze op; moeten ze weg?”

Zijn moeder vond het ook een nare geschiedenis. De geiten waren wel niet bepaald van hem, maar hij had er altijd voor gezorgd en ermee gespeeld. En nu opeens weg; dat was toch wel erg voor hem. Zij zei dan ook vergoelijkend: „De boer heeft gezegd dat je van het voorjaar een paar lammetjes van hem cadeau krijgt; nou ja, van Marten eigenlijk, op je verjaardag: 1 april.”

„Als het maar geen aprilmop wordt.”

„Vast niet; daar kennen we de boer wel voor. Je zou ermee kunnen fokken en de wol verkopen, dan heb je meteen wat zakgeld. Wat heb je eigenlijk aan geiten? Schapen zijn voordeliger en ze zijn dan helemaal voor jou; ook de opbrengst.”

„Blijven de geiten bij de plaats?”

„Dat zal zéker wel,” stelde zijn moeder hem gerust, en zij vervolgde: „De lammetjes kunnen op ons wekje lopen en in de herfst mogen ze bij de schapen van de boer. Dát zei de boer en wat zeg jij nou? Is dat niet fijn?”

Het leek Ard zéker wel wat! Twee lammetjes . . . later fokken, de wol verkopen, hij zou er ieder jaar meer krijgen en dus ook

meer wol . . . zijn geiten zou hij toch iedere dag zien . . .

„Nou?” vroeg zijn moeder opgewekt.

„k Vind het heel fijn, maar krijg ik een overal? Deze kleren vallen me van het lijf!”

Hij keek zijn vader vol spanning aan, want die zou het kunnen bederven. Het was een pak van z'n hart dat ie ja knikte.

Ard was dolgelukkig en vloog zijn moeder om de hals; dat had ie nog nooit gedaan, dat vond hij gek voor een jongen.

De andere dag, 's morgens in de vroege, nam Albert de geiten mee naar de boerderij. Toen Ard buitenkwam, waren ze weg.

Verdrietig stond hij naar de kist te kijken, waar ze zo vaak op stonden. Hij gaf er een trap tegen en liep met z'n handen saamgeknepen in de zakken naar Marten, die hem al tegenkwam en hem toeriep: „Jouw geiten staan bij ons, weet je dat?”

„Jouw vader heeft ze gekocht!”

„Wilde jij ze dan kwijt?”

„Nee, maar . . . hij wilde ze zeker aan jou geven . . . voor je bokkewagen.”

„Ik wil jouw geiten niet hebben; jij bent er zo wijs mee!”

„Ik krijg met m'n verjaardag een paar lammetjes van jullie; van jou eigenlijk.”

„Daar weet ik helemaal niks van,” zei Marten verwonderd. „Ik vind het mooi van die lammetjes, maar jouw geiten wil ik niet hebben. Als ze voor mij bestemd zijn, neem ik ze niet.”

„Ze zullen al wel betaald zijn, en die lammetjes krijg ik zeker omdat ik het zo beroerd vond van die geiten.”

Zij liepen de wagenschuur binnen om voor de kraai te zorgen en een kooi te maken.

De boer kwam bij hen kijken en gaf hun een oude voerkist.

Dat kon een beste kooi worden; gaas had Marten al opgescharreld.

„Wat wilt u met die geiten van Ard?” vroeg Marten direct.

„Voor jou; je zult er wel blij mee zijn, hè?”

„Nee, helemaal niet. Ard is er zo wijs mee; hoe kunt u zijn geiten weggopen?”

„Ik wist niet, dat ze van hèm waren; ik dacht voor je bokkewagen; je hebt er beiden plezier van . . . och, wat vind ik dàt vervelend.”
„Ze waren eigenlijk van m'n vader,” zei Ard, „maar ik zorgde ervoor.”

„Had je ze dus liever gehouden?”

„Ja, maar ik zou twee lammetjes krijgen . . . en het geld zal moeder goed kunnen gebruiken . . . dus . . . en ik kan ze hier iedere dag zien . . . en Marten zorgt er vast goed voor.”

De vrouw was er ook bijgekomen en vroeg: „Wat voeren jullie toch uit en wat moet het met die geiten in de voortuin? Kijk! Nu staan ze warempel met z'n tweeën op het tafeltje van m'n mooie tuinstel. Dat kan toch niet? En dat gemekker de hele tijd!”

„Die heeft vader . . .” begon Marten.

„Wacht je beurt af,” viel de boer in, en zei toen tegen zijn vrouw: „Ik heb, geloof ik, een stomiteit begaan. 'k Heb die geiten van Albert gekocht en ik wist niet, dat Ard er zo wijs mee was. Ze moeten maar terug, dacht ik . . .”

„Wat mij betreft, hoe eerder hoe liever,” zei de vrouw blijkbaar opgelucht. „Dat gemekker kan ik niet de hele dag aanhoren en ze vernielen me de boel maar.”

„Dan neem je ze straks maar weer mee,” besloot de boer, „maar eerst moet die kooi klaar, dat beest moet een betere plek hebben.” Ard wist niet goed wat ie zeggen moest. Hij was natuurlijk heel blij en hĳ wilde de boer graag bedanken, maar dat geld moest worden teruggegeven en dat zou moeder niet goed uitkomen. Zij wilde kleren voor hem kopen en . . . zou het wel doorgaan met die lammetjes . . . vader zou ook wel kwaad zijn.

„Wat sta je daar te dromen?” vroeg de boer, „staat het je aan of niet soms?”

„O ja!” riep Ard opgeschrokken uit, „eh . . . welbedankt, maar . . .”

„Wat maar! ?”

„Nou, dat geld moet terug . . . en die lammetjes . . .”

„Maak je dáarover maar geen zorgen,” lachte de boer. „Die lammetjes krijg je toch wel en dat geld . . . och, dat regel ik wel met je vader, goed?”

„Ja boer, en bedankt . . .”

„Ja, dat is al goed; schiet nu maar eens op met die kooi, want die moet eerst klaar. Of willen jullie niet meer zwemmen vandaag?” De jongens waren buitengewoon gelukkig, dat alles zo goed was afgelopen, en met ijver begonnen ze aan de kooi.

Bij het koffiedrinken, nam de boer Albert even apart en toen ze terugkwamen, was Ards vader goed te spreken en de boer had het over het vele hooi, dat er was gewonnen en die vijf grote kuilbulten stonden hem ook best aan; zij hadden best gewerkt.

De jongens hadden zich gehaast. De kooi was klaar en al zat de jonge kraai wat zielig in een hoekje gedoken, die zou wel wennen. De geiten waren weer in hun weitje en sprongen meteen weer op hun oude, vertrouwde kist; zij mekkerden dat het een lust was. Ard stond er met een blij gezicht naar te kijken, maar Marten wilde opschieten, hij moest nog vóór de middag naar de timmerman en de tijd schoot al op.

Het ging dus op een drafje door de weiden, over sloten en hekken of er onderdoor; dat was zo hun gewone doen.

Ard was uiterst voorzichtig met z'n kleren en het liep gelukkig goed af. Zij hielpen elkaar zo goed ze konden met het ophouden van prikkeldraad en zo.

De timmerwinkel was gesloten; tot maandag, stond er op de deur. Het was vrijdag.

Dat was pech hebben . . . wat nu . . . ! ?

Besluiteloos liepen ze langzaam terug.

„Zwemmen?” stelde Ard voor, maar Marten vond het te laat; het was al gauw middag.

Bij de zwemplaats aangekomen, gingen ze er even bij liggen en met hun handen onder het hoofd keken ze naar de lucht, die betrok; het was zwoel weer.

„Vader krijgt gelijk,” zei Marten, „er komt regen.”

Een houtduif koerde in de verte.

Plotseling richtte Ard zich op en riep: „Zie je dat? De kraaien vliegen uit; ze fladderen nèt als kieviten.”

„'t Kunnen wel kieviten zijn, maar laten we gaan kijken. Misschien

kunnen we er nog een vangen voor jou, als het werkelijk de kraaien zijn. Ik heb nog wel een kist en wat gaas.”

„Mijn vader vindt het vast niet goed,” zei Ard, „die houdt niet van die dingen.”

„Wat zou dat nou, daar heeft toch geen mens last van? Dan doen we hem bij ons in de kooi, die is groot genoeg!”

Maar, toen wees Marten naar de lucht en zei haastig: „We moeten opschieten, er zit een dikke bui; kom, lopen!”

Zij lieten de kraaien de kraaien en zetten de sokken erin. Bij een dam hield Marten het prikkeldraad voor Ard op en Ard deed het voor hem. Of het nu door de haast kwam, maar het strak gespannen draad schoot Ard uit z'n handen en Marten had een winkelhaak in z'n overal. Hij was behoorlijk kwaad en riep verschrikt uit: „Had toch beter vastgehouden, kijk nou eens!”

Ard vond het wel akelig, maar hij kon toch z'n lachen niet bedwingen en zei: „Och jong, jij hebt kleren zat en ik kon er echt niks aan doen!”

„Je lacht er ook nog om!”

„Omdat jij nu ook eens wat hebt. Altijd heb ik pech en dan is het: je moeder maakt het wel even.”

„Jij hebt altijd oude, versleten kleren aan, en de mijne zijn goeie!”

„En daarom moest ik altijd de bomen maar in, om de jouwe te sparen; voortaan doe je het zelf ook maar eens.”

Marten had het de laatste tijd al vaker gehad over die oude, versleten kleren van hem. Het drong meer en meer tot hem door, dat hij er armzalig bijliep; hij werd er stil van.

Zwijgend liepen ze naast elkaar verder. Marten begreep, dat hij Ard verdriet had gedaan met weer te schimpen over z'n kleren. Ard kon het ook niet helpen, dat hij de kleren van z'n broers moest afdragen en hij zei daarom: „Laten we geen ruzie maken; kom, hard lopen; 't is al laat!”

„Mij best, maar klets jij dan niet meer over m'n kleren. Ik vind het al beroerd genoeg!”

Zij liepen wat ze konden. De vrede was hersteld en ze waren allebei blij, dat het weer goed was.

SLAANDE RUZIE

's Middags gingen ze naar het buitendijkse. Daar liep een uitgeleende belg* van de boer, waar Jan, de broer van Ard, werkte. 't Was een zware, die wilden ze zien.

Toen ze bij de boerderij kwamen, waar dat paard was, was de boer juist bezig het laatste hooi binnen te halen.

Plotseling werden ze opgeschrikt door een hevige donderslag en meteen begon het te gieten; dat kwam toch nog onverwachts.

Zij schuilden in de schuur, waar de laatste vracht werd opgetakeld. De zware Belgische merrie trok met rustige stappen de zware last naar boven; blijkbaar zonder enige inspanning. Het forse dier scheen zich niets aan te trekken van de slagregen, waarvan dikke druppels opsprongen op zijn brede rug.

Een grote, breedgeschouderde jongen van een jaar of veertien hield het paard bij de teugel. Zijn blote bovenlijf glom van het regenwater.

Binnen riep een krachtige stem: „Hendrik-Jan, doe hem in de wei en denk erom, eerst keren voordat je het hek sluit!”

De jongen deed wat hem gezegd werd en mompelde wat voor zich uit. Ze moesten hem wat leren van paarden! Daar wist hij alles van. Het bleek een stadsjongen te zijn, die zijn oom een paar dagen hielp.

„We kwamen eens naar de belg kijken,” zei Marten. „Een mooi beest!”

Zij hadden een pracht gezicht op het dier, dat bij het hek was blij. „Wat een poten!” riep Ard bewonderend „en wat een kop!”

* Zwaar paard van Belgisch ras.

ven staan met z'n achterwerk naar de wind gekeerd.

„Benen bedoel je,” verbeterde de jongen.

„Zeg jij voor mijn part maar benen, wij zeggen hier poten.”

„Het paard is een edel dier, het heeft benen en we spreken ook van een paardehoofd.”

„Asjemenou!” viel Ard uit, „dan zal ie nog van adel zijn ook!”

„Je moest niet zo te koop lopen met je stomiteit; bij ons in Den Haag weten ze meer van paarden af dan jullie in dit achterafland . . .”

Marten viel spottend in met: „Maar wij weten meer van ham; die van jullie is van hout, zeggen ze en wij halen ook geen aardappels in een vioolkist.” Hij lachte daarbij en Ard lachte mee.

„Zoeken jullie ruzie? Zeg het maar!”

„Wij zoeken geen ruzie,” zei Marten, „maar je hoeft niet zo op te scheppen. Wat zou jij van paarden weten!”

„Ik heb zelf een rijpaard,” was het trotse antwoord, „en mijn broertje heeft een pony . . .”

„Broertje!” riep een ongeveer twaalfjarige jongen, die van het hooivak kwam, „broertje! Jij bent al een hele kerel zeker; doe jij maar gewoon, dan doe je al gek genoeg!”

Het was een vlotte, slanke jongen, zo groot als Ard, die naar de jongens toekwam en hun spontaan de hand toestak.

Handjesgeven waren die niet gewend. Dat was er niet bij onder de boerenjongens, maar ze namen hem toch aan en schudden hem een paar keer flink op en neer.

„Ik heet Rob, Rob Bakker en mijn broer Hendrik-Jan, kortweg Hajé; hoe heten jullie?”

De jongens noemden hun namen en ze hadden direct al veel met elkaar op.

Het regenen was even plotseling weer opgehouden en de zon was net zo heet als tevoren, maar de yester*, waar het paard was blijven staan, was een modderpoel geworden.

De belg stond, met één van z'n achterbenen opgetrokken, blijkbaar te rusten van z'n werk. Hij liet zich geduldig op zijn forse hals kloppen. De drie jongens zaten op het hek vol bewondering naar het prachtige dier te kijken.

* Melkplaats voor in de wei.

„Rijden?” vroeg Rob, „kunnen jullie paardrijden?”

Ja, dat konden de jongens wel, maar op zo'n brede rug hadden ze nog nooit gezeten.

„Je hebt helemaal geen houvast,” vond Marten, en Ard keek ook bedenkelijk.

„Dat is nu juist de aardigheid,” zei Rob, terwijl hij het paard bij de teugel pakte en dicht bij het hek trok.

In een wip zat hij er bovenop; geheel vooraan.

„Kom achter mij zitten en hou je vast; het gaat best!”

Ard en Marten lieten niet op zich wachten en klommen op de brede rug, hun benen hadden ze wijd uitgespreid.

Ard, die achterop zat, had het paard per ongeluk in de zij gestoten, maar die trok zich daar niet veel van aan; alleen had hij z'n manen geschud. Rob wist het wel, het was een mak paard. Zijn broer stond toe te kijken met een grijns op z'n gezicht. Door de jongens onopgemerkt, greep hij een stuk hout, dat voor z'n voeten lag, en gooide het met kracht op het achterwerk van het dier. Geschrokken deed het plots een housterige sprong naar voren, maar bleef toen weer met een ruk staan.

De „ruiters” hadden nog geen goed houvast; zij schoten als een snoek vooruit, hals-over-kop in de modder.

Als het paard maar een greintje humor had bezeten, zou de stijve belg zich slap hebben gelachen.

Hajé lachte uitbundig. Het was ook geen gezicht; de jongens zaten onder de modder en stonden er zó zielig bij!

Rob begreep direct wat er was gebeurd, want hij zag de stok liggen. „Jij bent bedankt, flauwe vent,” riep hij, terwijl hij de modder van zijn gezicht probeerde af te vegen.

Ard en Marten waren spinnijdig; vooral Marten, omdat zo'n opschepper hen zo te grazen had genomen. Maar Ard had ook nog weer pech met z'n kleren.

Met strakke gezichten liepen ze op Hajé toe, die nog steeds voorovergebukt stond van het lachen. Maar dat lachen verging hem, toen Marten hem een flinke trap onder z'n achterwerk gaf.

Hajé gaf een schreeuw, keerde zich schielijk om, greep Marten

bij z'n schouders en slingerde hem tegen de grond.

Als de sleep*, die gebruikt was bij het hooitakelen, er nu niet had gestaan, zou alles heel anders zijn gelopen.

Marten sloeg er met z'n hoofd tegenaan en bleef met gesloten ogen liggen; lijkbleek.

Hajé wilde, in z'n drift, nòg een trap achterna geven, maar Ard was er op tijd bij; hij ving de trap met z'n klomp op.

Wéér een schreeuw; Hajé stond te dansen van de pijn en wreef zijn scheenbeen.

„Dat zal ik je betaald zetten!” riep hij woedend, en viel op Ard aan. Maar die dook nog nèt onder de grijpende handen door en greep de woesteling bij z'n benen. Met zijn hoofd drukte hij hem achterover.

Zij kwakten samen tegen de grond; Ard lag boven. Hij was door het dolle heen. Zijn beste vriend misschien wel dood. Die gemene stadsjongen!

Met zijn bemodderde handen wreef hij flink door z'n gezicht; een grote kluit nat zand, klare modder, deed de rest.

Hajé zag er ontoonbaar uit, maar de veel sterkere jongen zou hem vast onder hebben gekregen, als Rob niet haastig was toesprongen. Ook de boer kwam op de herrie af en samen trokken ze de jongens van elkaar.

Het eerste wat de boer deed, was naar Marten kijken, die nog steeds bewusteloos tegen de sleep lag; allen stonden nu om hem heen.

„Marten!” riep Ard vertwijfeld, en schudde hem aan z'n armen. Maar de boer hield hem tegen; het kon verkeerd zijn.

„Ik zal de dokter opbellen,” besloot hij.

Maar meteen sloeg Marten zijn ogen op en keek om zich heen. Allen keken gespannen toe.

„Hij leeft nog!” riep Ard hoopvol, maar hij voegde er direct aan toe: „Hij kan z'n rug wel hebben gebroken; de dokter moet komen en Keizer!”

„Ik zal de dokter wel bellen, als het nodig is,” zei de boer, „maar

* Platte wagen.

de opper kan wel wachten; 't kan allemaal nog wel best meevallen."

En zo was het ook; Marten richtte zich op en zei beteuterd: „Wat ben ik smerig . . . en jij . . .” dit was tegen Ard, die vlak voor hem stond.

Toen zag hij Hajé, die zijn hele bovenlijf, maar vooral zijn gezicht, onder de modder had zitten. Hij lachte warempel alweer.

„Kun je lopen?” vroeg de boer . . . En ja, hij kòn lopen, maar hij wreef wèl z'n achterhoofd, waar een dikke bult bleek te zitten. „Gelukkig!” riepen de jongens als uit één mond.

Ook de boer was opgelucht; geen dokter nodig en geen opper, dat was beter! Hij keek om naar Hajé, maar die was onopgemerkt verdwenen.

„Dàt was dan m'n flinke, grote broer,” zei Rob, „ik zal hem straks wel eens goed de waarheid zeggen en m'n vader zal het ook weten!” Maar zijn oom zei: „Laat dàt maar aan mij over; ik wil hier geen ruzie onder elkaar. Ik zal wel eens met hem praten.”

In de schuur vonden ze zowaar Hajé, met tranen in z'n ogen. Hij was blijkbaar weggelopen om die niet te laten zien.

Ook hij was opgelucht, toen hij zag, dat Marten er goed was afgekomen; dat was een pak van z'n hart.

Och, slecht was hij niet bepaald, maar voelde zich nogal een hele piet. In de stad was hij het middelpunt bij sport en vooral de meeste jongelui van de paardensportvereniging keken erg tegen hem op.

Het zijn sterke benen, die de weelde kunnen dragen*.

Hier op het plattenland voelde hij zich helemaal boven iedereen verheven; dat was jammer.

De boer praatte met Hajé en het eind van het conflict was, dat hij de jongens een hand gaf, die deze aannamen en evenals bij de kennismaking met Rob, flink op en neer schudden.

Hajé zei zo iets van: „Het spijt me”, en dat was al een overwinning op zichzelf.

„Zo, nu is 't wel goed,” vond de boer. „Maak nu maar dat je

* Als men voorspoedig is, wordt men gemakkelijk hoogmoedig.

wegkomt; je zou hier de boel smerig maken. Spring maar in het water met kleren en al, jullie hebben het wel nodig, en jij, Hendrik-Jan, laat het voor jou een les zijn. Het is nu goed afgelopen, maar denk erom, dat leergeld in het leven héél duur kan zijn; dat geldt ook voor jullie!”

Dat laatste was voor de andere jongens bestemd.

Zij liepen samen naar buiten en keken nog even naar de belg, die de wei verder was ingelopen en daar rustig liep te grazen, alsof er niets bijzonders was gebeurd.

„Gaan jullie mee?” stelde Marten voor, „hier in de buurt is een zandbank in de vaart, daar kunnen we fijn zwemmen en onze kleren uitspoelen; die zijn dan zó droog.”

Zo gezegd, zo gedaan en het werd een zwempartij van jewelste. Van de wat hoger liggende wal doken ze tussen de benen van Hajé door; dat was ook zijn idee geweest en ook wie het langst onder water kon blijven. Dat laatste werd door Ard gewonnen. Die slimmerd had de stengel van een waterplant te pakken gekregen zonder dat de anderen het bemerkten. Rob zou boven blijven om op te letten, dat niet iemand het hoofd zou opsteken en opnieuw onderduiken, maar hij had niet dóór dat Ard lucht kon krijgen door de holle stengel. Hij zag niet het kleine stukje dat boven water uitstak.

Alle hoofden waren alweer boven, maar dat van Ard was er niet bij, tot grote verbazing van de anderen.

Juist, toen zij ongerust begonnen te worden, dook het op en Ard riep triomfantelijk: „Ik heb het gewonnen, of niet soms?” Hij zwaaide vrolijk met de stengel.

„Och jong!” riep Hajé, die begreep wat hij met die stengel had gedaan, „dat is niet eerlijk; overdoen!”

Zij lachten om de grap, maar Ard hield vol, dat hij gewonnen had; er waren geen voorwaarden gesteld.

„Overdoen!” werd er geroepen, en dus deden ze het nog een keer. Hajé werd winnaar en Ard verliezer; maar hij had ze toch lekker te pakken gehad.

De kleren hingen al droog aan de struiken; de zon scheen warm

op de bruine ruggen van de jongens; de lucht was weer strak blauw.

„'n Pracht uitzicht!” vond Rob. „De zeedijk is hier de horizon. Wat een grote groene vlakte; grasland zo ver je ziet!”

„Eigenaardig,” zei Hajé, „'t is hier overal zo vlak en daar tegen de dijk ligt een glooiende hoogte, die een stuk boven de dijk uitsteekt. En staat daar geen huis tussen de struiken?”

„Daar heeft heel vroeger een kasteel gestaan,” wist Marten te vertellen. „Er staat een klein stenen huisje op. We noemen het „de Burcht”; zo heette dat kasteel vroeger. Daar woont de Natte, een wildstroper, die ze nog nooit hebben kunnen betrappen, al doet Keizer, de opper, nòg zo zijn best.”

„Bijzonder interessant!” vond Hajé, en Rob opperde: „Onderaardse gangen?”

Marten dacht van niet en zei: „Een paar eeuwen geleden is het kasteel door brand verwoest en bij latere stormen en een dijk-doorbraak is de rest weggespoeld en ondergeslibd. Toen zullen de onderaardse gangen ook wel zijn volgelopen. Er is vaak gegraven, maar ze hebben nooit iets kunnen vinden wat de moeite waard was.”

Ard zei: „De zeedijk is bij zo'n stormramp op véle plaatsen doorgebroken. Daardoor zijn er zoveel kolken langs de dijk, we noemen die dan ook wel Kolkenweg of Kolkendijk.

„We moesten er eens gaan kijken, daar bij die hut van de Natte,” stelde Hajé voor, en Rob was het er direct mee eens.

Marten zag er niet veel in, maar wilde er best samen eens naar toe. Hij had zijn gedachten op dat ogenblik meer bij een vlucht meeuwen, die een andere wei opzochten. Daar was een boer aan het gieren; die had de stortbui zeker zien aankomen.

Achter de gierwagen was het al gauw wit van de meeuwen, waarvan de achterste telkens opvlogen en vóór weer neerstreken.

„Ba, het stinkt hier!” riep Hajé, „de wind is naar ons toe.”

Marten kon het niet goed hebben, dat er ook maar iets ten nadele van zijn geliefde polders werd gezegd en zei geprikkeld: „Ik vind het hier fijner dan in een stad met die vieze luchtjes van

fabrieken en uitlaatgassen van auto's en zo; geef mij maar onze polders!"

„Ja,” viel Ard hem bij, „onze polders met hun vaarten, sloten, weiden, de rietkragen en de vogels!”

„En Grote Gosse!” vulde Marten aan.

„Grote Gosse?” wilde Rob weten, „wie is dat?”

Marten keek Ard aan en zei: „Zeg, daar zijn we in geen veertien dagen geweest!”

„Oei, je hebt gelijk, dat is niet zo mooi . . .”

„Wie is die Grote Gosse?” wilden de broers weten.

„Grote Gosse is onze beste vriend,” zei Marten. „Hij woont midden in de grote rietkraag; hij is al tachtig.”

„Tachtig!?” riep Hajé uit. „Asjemenou! Dat is dan wel een goeie, oude, belegen speelmakker. Wat spelen jullie zo?” vroeg hij schertsend, „bokspringen, stekelbaarsjes vangen . . .?”

Zij lachten alle vier.

„En toch zeg ik je,” zei Marten, „dat Grote Gosse vlugger is en beter springt dan menige jonge kerel en hij zwemt als een visotter.”

Dat konden de jongens moeilijk geloven; zij wilden die Grote Gosse dan wel eens zien. En zo werd er afgesproken, dat ze er samen heen zouden gaan. Grote Gosse zou niet weten wat er aan de hand was. Ard en Marten gingen er meestal wel eens per week heen en nu was het nog wel vakantie.

Diezelfde middag ging het niet meer; het was te laat geworden.

Hajé en Rob hadden hun oom beloofd bij het melken te helpen. De koeien moesten worden opgedreven en aangebonden; de stekken* moesten worden verzet, en ook bij het melken zelf konden zij nog wat behulpzaam zijn. Dus zouden zij de andere dag gaan: zaterdag. Marten vertelde hun hoe ze bij „Op 'e Romte” konden komen en dan zouden ze al een mooi eind op weg zijn naar Grote Gosse.

* Schrikdraadpaaltjes.

GROTE GOSSE

De broers waren er al bijtijds. Eerst werd de kraai bewonderd. Die was al goed gewend en riep net zolang ka-ka, totdat ie wat kreeg. Marten had wat afval van de slager gekregen en daar was hij gek op.

„Ard heeft hem uitgehaald,” zei Marten plagend.

Die zat meteen op de kast en verdedigde zich met: „Hij viel uit het nest, toen ik erbij klom: jij greep hem.”

„Wat zou het,” suste Rob, „ik vind het een fantastische vogel; ik wil hem wel kopen!”

„Niet te koop; we maken hem tam, hè Ard?”

„Ja, en we leren hem praten . . . als het kan.”

Hajé vond, dat je in de stad moeilijk een kraai kon houden; dat werd toch niks.

„Wij weten een houtduivennest,” zei Marten, „een week of vier geleden lagen er eieren in. Dat kunnen al wel vlugge jongen zijn. Maar ze zijn misschien al uitgevlogen.”

„Wij komen er straks nog in de buurt,” zei Ard, „’t is vlak bij Grote Gosse.”

Hajé wilde ook geen duiven, dat kon bij hen niet goed; telkens voeren, daar hadden ze geen tijd voor. Maar hij wilde ze wel graag zien.

Rob keek een beetje sip, maar . . . het kon ook eigenlijk niet; het was een opwelling van hem geweest; jammer!

„Kom,” zei Hajé, „we moeten opschieten, als het kan, wil ik nog terug zijn voor het melken.”

„’t Hoefde niet, heeft oom Lolke gezegd,” vond Rob, die het er helemaal niet mee eens was.

„Toch maar doen!” besloot zijn broer.

Vrouw Attema kwam nog even met een mandje, waar zo een en ander was ingepakt. Dat was voor Grote Gosse; dat deed ze wel vaker.

Hij woonde nogal eenzaam en kwam alleen in het dorp als het heel nodig was. Mensenschuw was hij heel zeker niet; integendeel, maar hij hield zoveel van zijn „paradijsje”, zoals hij het noemde, dat hij niet graag wegging.

Het was ook wel wat ver naar het dorp en er was niet bepaald een goed begaanbare weg. Hij was meer aangewezen op een gehuchtje aan de Kolkenweg; een kwartier gaans van zijn hut.

De postbode bracht hem iedere dag de krant en bleef dan even bij hem koffiedrinken; dat was al jaren zo. Hij zorgde ook voor brood als het nodig was. De kruidenier kwam eens per maand en dan werd er van alles ingeslagen.

Met de polsstok op z'n schouder ging Ard voorop; Marten volgde met het korfje en de broers liepen daarachter te genieten van dat stuk rustige natuur. Die vonden het polderlandschap toch ook machtig mooi.

Aan de linkerkant van de wal die zij volgden, lag de zogenoemde kleine rietkraag, aan de andere kant lag de vaart, welig begroeid met waterplanten.

Op dat grote, groene dek lagen hier en daar sneeuwwitte waterlelies, alsof ze er heel voorzichtig waren opgelegd.

Daarna kwam de grote rietkraag, die van de kleine was gescheiden door een zandrug, die behoorlijk begaanbaar was.

Die zandrug volgden de jongens tot ze bij een brede sloot kwamen, waar ze over moesten.

Ard sprong het eerst en stak Marten de polsstok toe, die het korfje eraan hing en als langs een glijbaantje gleeed het naar de overkant. Dat waren de jongens zo gewend.

De polsstok werd teruggegooid en toen volgden ook de anderen. Die stadsjongens sprongen toch beter dan Ard en Marten dachten. Een paar eenden vlogen op en een waterhoentje, met een stuk of tien piepkleine kuikentjes, scharrelden weg tussen het riet.

„Grote Gosse zal wel opkijken, als we plotseling voor z'n neus staan,” vond Rob, die gegrepen was door de rust in het riet, met toch zoveel leven en beweging, als je een beetje oplete.

„Die weet al lang dat we komen,” zei Marten, „wat jij, Ard?”
„Vast wel, hij weet zelfs of het mensen of dieren zijn als er wat te doen is in het riet.”

„Dat lijkt me sterk,” vond Hajé.

De boerenjongens vonden het fijn, dat zij dingen wisten, waarvan de stadsjongens geen benul hadden, en Ard vervolgde met: „Hij merkt het aan de vogels en aan z'n hond.”

Hajé en Rob keken een beetje ongelovig en daarom ging hij verder met: „Nu vliegt er af en toe wat op, maar je moet maar 's meemaken, wanneer er een hond, een kat of een roofvogel een watervogel grijpt; één angstkreet en het riet is in rep en roer. Wolf, de hond van Grote Gosse, zegt dan niks, maar als er vreemde mensen komen, komt ie in actie.”

Hajé zei een beetje spottend: „Weet ie misschien nu ook wie er aankomen?”

Marten en Ard beweerden om strijd dat hun Grote Gosse zo ongeveer alles wist, wat er in zijn rietkraag gebeurde.

De woning van de oude man kwam in zicht. Het was eigenlijk meer een blokhut, zoals men die kent uit de kolonistenverhalen van het „Verre Westen”.

Het primitieve bouwwerkje lag aan de rand van een grote kolk, één der grootste, die de stormramp vele jaren geleden, had achtergelaten.

Vóór de hut prijkte een pracht van een bloemenperk en op zij en achter een groentetuin. Er waren aardbeiebedden, bessestruiken en zo meer.

Het was een ideaal plekje in het midden van de grote rietkraag.

Door een boog van rode rozen zagen de jongens hem zitten op een rustieke bank voor zijn hut. Hij rookte zijn pijpje en Wolf, een grote, ruige, grauwe hond van onbestemd ras, lag naast hem met zijn kop op z'n voorpoten, ook schijnbaar in ongestoorde rust. Een scherpe opmerker zou evenwel hebben gezien, dat

zijn oren gespitst waren en dat de grote staart langzaam bewoog. Grote Gosse had het al een poosje gezien en begreep dat het Ard en Marten zouden zijn, maar dat Wolf hen niet tegemoet rende, moest een bijzondere reden hebben en hij zag het toen hij de jongens in het oog kreeg, er waren twee vreemden bij, dáárom was Wolf zo onzeker.

Baas en hond wachtten hun bezoekers rustig af; Wolf stond wèl op, maar bleef bij zijn baas staan; waakzaam.

„Hallo!” riep Marten, toen ze wat dichterbij waren gekomen, „daar zijn we dan weer. Ik moest van moeder vragen, hoe het met je was en hier is wat van haar, zal ik het maar binnen zetten?”

Zonder antwoord af te wachten bracht hij het korfje in de hut en zette het op tafel. Toen hij weer buiten kwam, stonden Hajé en Rob al handen te geven en gingen naast de oude man op de bank zitten. Zij begonnen al dadelijk van alles te vragen, enthousiast als ze waren over het mooie plekje, dat ze dáár nooit hadden verwacht.

Grote Gosse hoorde hen geduldig aan en zei eindelijk: „Kalm aan, jongens, anders denkt Wolf nog, dat je wat tegen me hebt en dan, wee je gebeente!”

Hij deed een paar krachtige trekken aan z'n pijp en zei met een vrolijke glinstering in z'n lichtblauwe ogen: „Hoe groot ik ben, wat ik doe voor de kost en . . ., voor wat voor krant zijn jullie eigenlijk?”

De jongens lachten en Grote Gosse begon de vragen te beantwoorden; rustig en met af en toe een trekje aan z'n pijp.

„Bij mijn keuring voor de militaire dienst, een zestig jaar geleden, was ik krek twee meter op m'n blote voeten. Ze noemden me toen „Sladubbel” en het was maar goed, dat ik vrijlootte, anders had ik m'n hele diensttijd die bijnaam gehouden. Och, dat had me nú niets meer kunnen schelen, maar toen! Er waren ongelukken van gekomen . . . ik was een grote driftkop in die tijd . . . En wat ik doe voor de kost? Nou, ik regel hier de waterstand, 's winters snijd ik riet en ik onderhoud mijn groentetuin, m'n

bloemen en ja . . . wat nog meer . . . 'k heb wat tamme eenden en o ja, het is hier een natuurreserveaat en ik tel daarvoor ieder jaar de nesten van de verschillende watervogels en andere vogels, die hier leven en daar zit nog meer aan vast, dat laat ik maar rusten. Ik neem iedere dag een duik in de kolk, maar dan moet het niet à te koud zijn; 't is hier helder water, gezond water. Ik vis graag en hier zit genoeg. Zo, nu weten jullie het meeste wel, dat spaart tijd van onnodig heen en weer praten."

Hajé voelde zich toch wel een beetje een journalist, toen hij vroeg: „Ik zou toch nog wel wat willen vragen, meneer Gosse . . .”

„Je moet geen meneer meer zeggen, Hajé, dan is het me alsof je me voor de gek houdt.”

„Alstublieft,” begon Hajé opnieuw, maar de oude man viel hem weer in de rede met: „En ook maar je en jou graag, dan voel ik me veel beter op m'n gemak.”

„O ja, dan . . . eh . . . zou ik graag willen weten, wat de oorzaak zou kunnen zijn, dat . . . eh . . . je nog zo kras bent op jouw leeftijd; je zwemt nog, je snijdt 's winters riet, je leeft op je eentje, dus nooit ziek zeker . . .”

Grote Gosse lachte hartelijk en zei: „Nu lijkt je toch echt wel van de krant . . ., maar laat ik je vertellen, dat ik daarover wel eens heb nagedacht. Waarom wordt de ene mens oud en waarom heeft de andere een kort leven? Ik geloof, dat ieder mens een levensles heeft te leren en misschien was ik een slechte leerling en wordt mij wat meer tijd gegeven.”

Het was even stil; een windvlaagje streek over de rietpluimen.

Heel in de verte was er onweergegrommel en de lucht begon te betrekken. Dat deed Rob denken aan de stormramp, waar Marten en Ard het over hadden en aan het kasteel, dat er was geweest. Dat interesseerde hem op dat ogenblik het meest en daarom vroeg hij: „Gosse, vertel ons eens over het kasteel, dat hier heeft gestaan naast de kleine rietkraag, ja?”

Grote Gosse keek naar de lucht en zei: „Later! Ik vertrouw het weer niet; er komt vast een flinke bui. Weet je wat je doet? Pluk de aardbeien er maar af, die er nog aanzitten, ze verregen toch

maar. Je moet je moeder maar bedanken, Marten en ik zal in het korfje twee bakjes zetten. Doe daar de rijpste en gave in, hoor, voor bij jullie thuis, Marten en Ard, en eet verder maar op wat van je gading is."

Dát lieten de jongens zich geen twee keer zeggen, en ze zaten al gauw tussen de aarbeiplanten.

Grote Gosse had altijd veel succes met zijn tuintje; hij plukte meestal vroeger en ook later door dan anderen, maar hij was er dan ook veel in bezig.

De jongens kwamen na de smulpartij nog even binnen, want er was voor ieder nog een flesje prik.

„Lekker koel?" vroeg Gosse, „ja, ik heb een fijne koelruimte hier in de grond en goed droog ook. 't Ligt hier hoog en 't is zandgrond."

In een hoek was een luik. Gosse draaide het open en toen zagen de jongens een grote houten kist, waarin zo iets als een wasketel stond met een deksel erop. Daarin stond een voorraadje van allerlei levensbehoeften.

„Ik zit niet gauw verlegen," zei hij.

In het vertrek vielen een paar goed gevulde boekenplanken het meest op. Er was lectuur van allerlei aard en van een keuze, die men hier niet zou verwachten.

Hajé stond er al gauw in te neuzen. Hij verwonderde zich over de interesse, die de oude man scheen te hebben; ook Rob keek zijn ogen uit.

Voor Ard en Marten was de hut uiteraard al heel vertrouwd. 't Was een blokhut, die hoofdzakelijk bestond uit gecreosoteerd rondhout, met één raam vóór en in iedere andere wand een klein spiekraampje. Boven in de wanden zaten luchtgaten; dat waren ingebouwde lege conservebusjes, zonder bodem, die aan de binnenzijde met een passend deksel konden worden afgesloten, naar gelang de wind was. Zo kon er altijd worden gelucht, zonder dat men last had van de wind.

Wolf was naar binnen gekomen en stond bij zijn baas te grommen.

„Er is iets niet in orde,” zei Gosse, terwijl hij naar buiten ging. De hond was hem gevolgd en stond strak te kijken in de richting van de zeedijk, waar een dof gerommel was te horen.

„Onweer,” meenden de jongens, maar Gosse schudde zijn hoofd en zei: „Daarvoor waarschuwt Wolf niet; het lijkt mij meer de galop van een paard . . ., ja, daar komt 't om de bocht.”

Eenden en meeuwen vlogen in groepen op en cirkelden kwakend en krijsend rond; ook een paar reigers kwamen op de wicken en zochten een goed heenkomen. Het paard was blijkbaar op hol geslagen en kwam in volle ren snel dichterbij.

„Om z'n hoofd vliegt een roofvogel!” riep Hajé opgewonden, „je geweer, Gosse!”

„'t Is een uil,” stelde die vast; „dat beest is een rakker. Hij huist in een holle boom aan de zeedijk; als je hem stoort wordt ie lastig.”

Hij verdween gauw in zijn hut en kwam eruit met een wit laken en een bezem. De jongens begrepen daar niets van; zij hadden aan een geweer gedacht. Het was hoog tijd iets te doen; het paard was dichterbijgekomen. Het zou zijn benen kunnen breken over de bank, die aan het eind van het smalle pad stond aan de rand van de kolk en het zou zeker daarin terechtkomen, zijn snelheid was te groot.

Plotseling stak Grote Gosse met de bezem het laken in de hoogte, vlak voor het angstige dier en zwaaide ermee heen en weer.

Met een schok hield het in en schoof vallend het droge zand in een wolk voor zich uit. Gosse was tijdig op zij gesprongen en greep uit het hok een lang, dik touw, waarmee hij op het paard toesprong en het een lus om de hals sloeg; het eind bond hij vlug vast aan de massieve bank.

Het was allemaal zó vlug in z'n werk gegaan, dat het dier nog geen gelegenheid had op de been te komen.

De uil was verdwenen en de jongens, die dichterbij waren gekomen, waren vol bewondering voor Grote Gosse, die op z'n hurken bij het paard zat en het toesprak, zoals men dat een kind doet. Het was grappig, maar van Gosse was het echt gemeend.

Het was een nog jong paard; volgens Hajé zou het een ongeveer tweejarige Engelse volbloed kunnen zijn. Hij was verwonderd hier een dergelijk dier aan te treffen.

Gosse klopte het nog eens op z'n kletsnatte hals en steeds rustig pratend trok hij aan het touw, als om het uit te nodigen op te staan.

Het angstige dier kwam op de voorbenen en direct daarop stond het daar in zijn volle pracht, snuivend en briesend, met het hoofd omhoog. Zijn trillende flanken waren met schuim overdekt.

Hajé en Rob keken hun ogen uit, terwijl Ard en Marten glunderden; dat had hun Grote Gosse toch maar weer mooi opgeknapt en Marten zei, schuin naar Hajé kijkend: „Wij hebben in ons achteraf-dorp toch ook nog wel beste paarden en ook mensen, die er mee weten om te gaan, of niet soms?”

Hajé trok zich deze schimpscheut blijkbaar niet aan; hij gaf ruiterlijk toe: „Dat paard is fantastisch en voor Grote Gosse neem ik m'n petje af; ik zou niet geweten hebben hoe . . .”

Gosse riep ongeduldig: „'t Paard moet zo gauw mogelijk naar 't Hop* terug; die uil zal hem door de afrastering gejaagd hebben. Jongens, jullie moeten naar huis; 't wordt slecht weer. Marten, bel jij boer Wapstra op en zeg hem, wat er is gebeurd; het dier moet zo gauw mogelijk hier weg.”

Hajé wilde eerst het paard nog afwrijven, maar Gosse, die bezig was een emmer water uit de kolk te scheppen, zei: „Dat doe ik wel; schieten jullie maar op, er komt een dikke bui . . . en kom maar eens terug als je zin hebt.”

Zo was de kennismaking van de Haagse jongens met Grote Gosse, de oude vriend van Ard en Marten, en die was de stadsjongens bijzonder meegevallen.

Voor het houtduivennest gunden zij zich geen tijd meer, want boer Wapstra moest zo gauw mogelijk bericht hebben; ook wilde Hajé helpen met het melken, vooral nu het slecht weer werd. Het rommelde al in de verte en de lucht werd steeds donkerder. De rietpluimen bogen, alsof er een grote hand overheen streek.

* Inham in dijk.

„DE BURCHT”

Het was een paar dagen later, 's morgens bijtijds, toen de vier jongens de kleine rietkraag introkken. Marten had zijn verrekijker meegenomen en Ard voelde zich gelukkig in z'n splinter-nieuwe overal.

Zó klein was die rietkraag nu ook weer niet; men noemde die zo, ter onderscheiding van de grote rietkraag, die zeer uitgestrekt was.

Zij wilden eens bij Natte Derk gaan kijken en de omgeving daar verkennen; vooral Hajé en Rob waren nieuwsgierig.

„Je komt niet bij hem binnen,” zei Marten, „zelfs de postbode niet, als die 's wat voor hem heeft; die doet de post in de oude melkbus, die naast de dijk staat.”

„Als hij niemand binnen wil laten, heeft ie zeker wat te verbergen,” vond Hajé.

„Nou, wat dacht je,” zei Ard, „iedereen weet, dat ie stroopt, dus zal er nog wel eens wat te zien zijn, wat ie niet weten wil.”

„Het huisje heeft maar één vertrek, behalve dan het kleine schuurtje, dat er tegenaan gebouwd is,” zei Marten, „dus kan hij slecht wat verbergen, als er opeens iemand komt.”

De jongens waren de rietkraag zo goed als door; het moest stap voor stap gaan en van pol op pol, maar Marten en Ard loodsten hen er goed door, de broers hadden het namelijk nooit voor elkaar gekregen.

Zij zagen, zo'n vijftig meter vooruit, „de Burcht” liggen; een weidse naam voor het primitieve huisje, dat daar eenzaam lag tussen wat ruigte.

„Zou ie thuis zijn?” vroeg Hajé.

„Weet ik veel!” zei Marten.

Rob wilde er op goed geluk op af gaan, maar Marten wilde eerst de kat eens uit de boom kijken, misschien ging hij wel weg. Ard stelde evenwel voor een omweggetje te maken, om zó op zij van het huisje te komen; zij konden dan de dijk, de vaart en het buitendijkse in de gaten houden.

Ja, dat vonden de jongens niet zo'n gek idee, en zo slopen ze langs de rietkant van struik tot struik tot tamelijk dicht bij de woning.

„'t Ruikt hier naar gebraden vlees,” zei Marten, „maar de slager verdient geen cent aan hem; ra ra, hoe kan dat!”

„Hij zal een gebraden eend in de pan hebben,” meende Ard, „dat zal wel niet ongewoon voor hem zijn.”

Hoewel ze echt wel zacht hadden gepraat, scheen het kleine hondje van Natte Derk hen te hebben opgemerkt; het kefte nijdig.

„Nu kunnen we wel weer naar huis gaan,” zei Hajé, „ik had graag eens om de woning heen willen kijken, maar er schijnt toch niet veel bijzonders te zijn.”

Ard en Marten waren dat wel met hem eens, maar Rob wilde wel eens bij hem door de ruiten kijken. Hajé vond dat wel wat brutaal en hij zei dat dan ook.

„Kom,” zei zijn broer, en nam hem bij z'n arm, „we gaan er gewoon op af en vragen de weg naar oom Lolke, omdat we de weg kwijt zijn, ik wil die vent wel eens zien.”

„Niks op tegen,” meende Hajé, „vooruit dan maar. En als ie niet thuis is, dan wenken wij jullie wel.”

Zij liepen regelrecht op het huisje af en rammelden met de klink van de deur.

„'t Ruikt hier lekker,” vond Hajé.

Er kwam niemand opdagen; alleen het hondje ging te keer en stond op de vensterbank de broers aan te blaffen. 't Was een dwergpinchertje, een echte nijdas.

Rob was zo vrij naar binnen te kijken; dat duurde maar even, toen dook hij weg en kroop naar de deur terug. Hij rammelde nog eens flink aan de deurklink.

„Wat moet dat? !” klonk een rauwe stem, en er werd een schuif weggeschoven.

De stroper stond in de deuropening en drong aan: „Wat moeten jullie hier? !”

„Goediendag,” zei Hajé rustig, „we zijn de weg kwijtgeraakt. Weet u, hoe we bij oom Lolke moeten komen? Lolke Heida.”

„Die kant op,” grauwde hij, en hij wees naar de dijk, „en nu weg wezen! Denk erom, dat je niet in het riet komt, dat is natuur-reservaat en nog gevaarlijk ook!”

De deur sloeg met een klap dicht en daar stonden de jongens nu tegenaan te kijken.

„Hierheen,” fluisterde Hajé, „hij zal ons wel nakijken.”

Toen ze uit het zicht waren, zochten ze Ard en Marten weer op en vertelden hun wedervaren.

„Waarom dook je ineens weg?” wilde Marten van Rob weten.

„Nou ja, dat weet ik eigenlijk niet; er ging zo maar vanzelf een kastdeur open en ik dook onwillekeurig weg. Die vent was dus thuis en zat in die kast. Dat moet wel, er was echt niemand in het vertrek, toen ik eerst keek.”

„Wat moest ie in die kast? Wie doet zo iets?” zei Ard.

„’t Was wel een grote,” stelde Rob vast, „daar kan best een vent in . . ., maar dáárin kan hij toch niks braden?”

„Pas op,” fluisterde Marten, „hij komt naar buiten.”

De Natte keek de dijk af en keerde toen terug, liep om zijn huisje heen en zocht stelselmatig de grond af.

In het rulle zand waren de voetsporen van de jongens nog min of meer te zien en de slimme stroper had er geen moeite mee vast te stellen, dat er vier personen waren geweest, twee met klompen en twee met schoenen; geen volwassen maten. Dus concludeerde hij: de twee van daarnet èn twee met klompen.

De Natte was, evenals Grote Gosse, door de jaren heen een natuurmens geworden, die meer opmerkte en raker conclusies kon trekken dan menigeen zou denken.

In deze streek, waar hij ook al een halve eeuw had gewoond en gezworven, kende hij iedereen en iedere streekbewoner kende hem.

Hij wist, dat bij Lolke Heida een paar stadsjongens waren geloogerd, al had hij ze dan nu pas gezien; dat waren dus hùn sporen. Die twee anderen zouden van Ard van Albert en Griet en Marten van „Op 'e Romte” kunnen zijn, die zwierven overal rond en ze gingen nogal eens naar de lange, dan waren ze zo'n beetje in zijn buurt. De jongens hebben elkaar vast getroffen, die zitten zeker ook hier ergens, dat naar de weg vragen was dus een smoesje; kwamen ze hem bespioneren? Niks laten merken... opletten en nog voorzichtig zijn.

Zó waren ongeveer zijn gedachten en conclusies en hij had het echt niet ver mis.

Hij haalde een hark uit het schuurtje en harkte de sporen weg, zodat niemand zijn woning kon naderen zonder dat hij het wist. De vier jongens hadden vanuit de verte alles gezien en ook begrepen, wat zijn bedoeling was; dat was dus uitkijken de volgende keer.

Ard en Marten wisten een korte weg terug, maar dan moesten ze door de rietkraag van de kooiplaats van Pier Sjoerds en dat is „'n minne*” wist Ard de broers te vertellen en die Stabij van hem was een loeder, die was in staat je te verscheuren.

Ze kwamen evenwel ongehinderd op de polderplaats aan.

De kraai was op een of andere manier uit de kooi gekomen en zat er nu bovenop.

't Beestje vloog niet weg, toen de jongens dichterbijkwamen, maar riep als gewoonlijk ka ka ka; die wilde natuurlijk weer wat hebben en dat kreeg hij dan ook. Marten had nog wat slachtafval en hield dat hem voor. Zonder blijk van angst pakte hij het uit Martens hand en slikte het door, met direct daarop: ka ka ka, om nog een stukje.

De jongens waren er verrukt over. Marten liep langzaam achteruit met wat lekkers tussen zijn vingers. De kraai vloog naar hem toe, ging op zijn uitgestrekte arm zitten, greep het en vloog toen terug op zijn kooi, terwijl hij, met zijn kopje scheef, naar Marten bleef kijken.

* Niet zo'n beste.

„Moeten we hem nu al vrijlaten?” vroeg Ard.

„Ik weet niet of ie al voor zichzelf kan zorgen,” zei Marten weifelend.

„Weet je wat je doet?” zei Hajé, „zet het deurtje ver open, dan kan ie erin als ie wil; een dier voelt zich het veiligst in de omgeving of ruimte, waarin hij is opgegroeid.”

„Hoe weet jij dat als stadsjongen?” riep Ard verbaasd uit.

„Uit de boeken op school. Wij weten ook nog wel wat van de natuur af, reken maar!”

De jongens lieten de kraai dus maar aan zijn lot over; zij zouden 's avonds wel eens zien, wat ie deed.

„Wat gaan we doen?” wilde Rob weten, „het is nog vroeg!”

„Grote Gosse?!” stelde Hajé enthousiast voor, „ik wil wel eens meer weten over de voorgeschiedenis van het kasteel.”

Ard en Marten keken elkaar aan; ja, dat kon nog best.

Na de kraai nog een overgebleven stukje te hebben gegeven, wat die graag en zonder wantrouwen aannam, gingen de jongens op stap.

WAT GROTE GOSSE VAN „DE BURCHT” WIST TE VERTELLEN

„We waren in de buurt,” zei Marten, „en . . . om eerlijk te zijn, Hajé en Rob wilden graag wat meer horen over het kasteel.”

Grote Gosse, die op het bankje voor zijn woning zat, sloeg het boek dicht, waarin hij had zitten lezen, en bracht het naar binnen. Hajé zag dat het een populaire uitgave was over astronomie en vroeg: „Is sterrenkunde een hobby van je, Gosse?”

„Een hobby,” antwoordde hij, „ik geloof, dat ik geen hobby’s heb; ik bedoel, het is voor mij geen spel of tijdverdrijf, ik stel er gewoon belang in.”

Hajé was nogal geïnteresseerd en zei: „’n Moeilijk onderwerp.”

„Ja,” zei Gosse, „voor een gewoon mens onbegrijpelijk, maar ik ken een stuk of wat sterrenbeelden en als ik dan, met behulp van de Grote Beer, de Noordpoolster vind, weet ik meteen, dat in die richting Leeuwarden ligt en zo weet ik ten naaste bij in iedere windstreek de voornaamste en tussenliggende dorpen te liggen. Wil je wel geloven, dat me dat een gevoel geeft van gehechtheid aan mijn eigen plekje hier?”

Ard en Marten kenden ook al enkele sterrenbeelden en ze wisten de Noordpoolster ook al te vinden; Grote Gosse vertelde hun wel eens wat. Maar zij wilden nu liever wat horen over het kasteel en vooral Rob stond er ongeduldig op te wachten. Dat begreep Grote Gosse en hij zei dan ook: „Kom, we gaan buiten zitten, dan vertel ik jullie, wat ik weet over het kasteel, „de Burcht”, dat eeuwen geleden stond op de plek, waar nu Droog woont.”

„Droog? !” vroegen Hajé en Rob tegelijk.

„Dat is de Natte,” lichtte Ard in, „die dronk in z’n jonge jaren

als een tempelier; hij kreeg die bijnaam al in z'n diensttijd, geloof ik."

„Noem hem toch Droog!" maande Grote Gosse aan, „hij past de laatste jaren toch goed op."

„Hij stroopt!" meende Ard nog te moeten zeggen.

„Dat is nooit bewezen," zei de oude man ongeduldig. „Overigens is het in ongunstige zin praten over anderen niet goed; doe dat liever niet. Droog verdient de kost met mollen vangen, hij helpt de boeren nogal eens met het hooien en 's winters snijdt hij riet. Als jonge man was hij bij een timmerbaas*, en in die tijd moest je, behalve timmeren, ook metselen, tegels zetten en zo meer. Hij bouwde zijn eigen huisje en gaf het de naam van „de Burcht". Grote Gosse trok een paar keer krachtig aan zijn pijp en zei: „Laat ik dan maar eens beginnen met mijn verhaal."

Zonder verwijl begon hij: „Zo'n vijftig meter van de dijk, op een zandbank, heeft het kasteel gestaan. Er was een gracht omheen gegraven en met de grond daarvan is de hoogte opgeworpen. Het stond dus hoog en droog, zodat ook de laagliggende vertrekken, zoals de keuken, de voorraadkelders en zo, geen last hadden van het grondwater. Maar dat zijn algemeen bekende zaken; die kasteelheren, toendertijd, wisten wel wat ze deden.

Jammer genoeg is „de Burcht" verbrand; al wel een paar honderd jaar geleden. Er bleef niet veel meer over dan geblakerde muren en veel puin. Later is, door een zware zuidwesterstorm, de dijk op veel plaats doorgebroken. Dat werd een ramp voor deze streek. Vele boerderijen en turfgraverswoningen werden weggespoeld; de hele streek stond onder water en veel mensen en beesten kwamen om. De resten van het kasteel werden ook weggespoeld en overdekt met slib; alleen de grote bult bleef over. De laagte, waar de gracht heeft gelegen, is zo goed als dichtgeslagen."

Rob kwam er even tussen met: „Maar die vertrekken, de keuken, de kelders en zo, kunnen niet weggespoeld zijn."

„Dat denk ik ook niet," ging Grote Gosse verder, „die zijn er

* Timmermansbaas.

vast nog wel. Er is dan ook meer dan eens gegraven door nieuwsgierigen, maar alles zit dicht; daar zou groot materiaal bij moeten komen en die kosten heeft niemand ervoor overgehad.”

„Wel jammer!” vond Rob. „Ik zou het mieters vinden er toch nog iets te kunnen ontdekken; een onderaardse gang, een gewelf, waar nooit iemand meer in is geweest en zo . . .”

„Laat Gosse toch verder vertellen,” maande Hajé aan, „de voor-geschiedenis interesseert mij het meest.”

„Och,” zei Gosse, „daar is niet zoveel van te vertellen als jij schijnt te denken, maar wat ik weet zal ik zeggen.

De sterkte moest eventuele aanvallen van de zeezijde afweren; van de landzijde was niet veel gevaar te duchten. 't Was meest drassig land met riet en ruigte, waar moeilijk door te komen was; alleen een paar smalle zandruggen waren min of meer bruikbaar om bij het kasteel te komen en die waren, zo nodig, gemakkelijk te verdedigen.

De kasteelheren van die tijd waren niet van die heel beste, zij bedreven zeeroverij en die van „de Burcht” werden gevreesd in heel Zuidwest-Friesland tot in de Kuinrestreek toe. Zij voelden zich veilig in deze drassige streek en „de Burcht” was een sterkte, die er wezen mocht.

Vanaf de korte, stompe toren, die erop stond, brandden 's nachts meer dan eens lichten om argeloze schepelingen aan te trekken; wanneer de schepen strandden, dan was er vaak rijke buit. Zij werden rijk, die kasteelheren . . .”

„Zij moesten toch wel veel soldaten hebben gehad,” viel Rob hier in, „hoe kwamen ze daaraan?”

„Uit de omtrek, de wijde omtrek. Er was er niet één, die zou durven weigeren. Alle jonge kerels, die daarvoor werden uitgezocht en die hun gewone werk deden als boer, houthakker, turfgraver of wat dan ook, moesten zich in de kortst mogelijke tijd melden op het kasteel, als de alarmklok luidde. Zij werden dan bewapend en het legertje was paraat.

De ene keer was het voor een directe verdediging van het kasteel, een andere keer zou het kunnen zijn voor een snelle uitval op

de Zuiderzee of voor een grote strooptocht op zee of op het land. Meestal was het een strijd van man tegen man.

De klok hing hoog in de kasteeltoren en niemand zou kunnen zeggen: ik heb de klok niet gehoord. Maar de meesten kwamen ook graag, want in de eerste plaats hadden zij met hun gezinnen de bescherming van de heren, maar ook werd een heel goede soldij betaald, vooral wanneer de binnengebrachte buit groot was. Overigens, mocht er één durven weigeren, dan hadden ze in de kerkers van het kasteel wel middelen om de weigeraar tot andere gedachten te brengen.⁹⁹

Rob wilde alweer nadere bijzonderheden over mogelijke onderdaardse gangen en zo, maar Hajé sneed dat af en zei: „Gosse, weet je zo ongeveer, wanneer dat kasteel hier heeft gestaan en al die dingen gebeurden, die je vertelde?”

„Volgens overlevering moet het kasteel hier hebben gestaan zeker tot in het begin van 1500. De laatste kasteelheer heette, zo men zegt, Van Heemstra en hij zou een broer zijn geweest van Grote Pier, de Friese vrijheidsstrijder, vrijbouter, zeeschuimer of wat ie dan ook geweest mag zijn. Samen met Grote Pier moet hij de schrik zijn geweest van de aanhangers van Karel V. Zij vochten voor Karel van Gelre; die Karels mochten elkaar blijkbaar niet.

Zij deden aanvallen tot ver over de toenmalige Zuiderzee. Zo hebben onder andere Medemblik, Hoorn en zelfs Alkmaar het zwaar te verduren gehad.⁹⁹

Grote Gosse had zijn verhaal verteld.

„Waren of zijn er nog meer kastelen hier in de buurt?” wilde Rob weten.

„Nee, in de buurt niet bepaald,” zei Gosse, „maar de Heemstra's lagen wel veel overhoop met de heren van Kuinre. Al trokken zij wel samen op tegen een gemeenschappelijke vijand, als zij daartoe gedrongen werden door Grote Pier.”

„Er zullen in die tijd, hier in deze nog al dunbevolkte rietlanden, wel geen banken zijn geweest. Zij moesten hun geld en kostbaarheden wel in hun kelders hebben bewaard, dunkt me,” zei Rob, voor zich uitstarend.

Grote Gosse lachte. „Schatgraver!” zei hij grinnikend. „Ik merk telkens, dat je op hun schatten uit bent. Reken maar nergens op, die zullen de heren wel tijdig hebben veilig gesteld. Mogelijk zijn hun nakomelingen verveners geworden en hebben zij de uitbuitertij voortgezet op andere wijze dan door man tegen man te vechten. Er waren onder die mannen natuurlijk ook goede, maar over het algemeen waren het uitbuiters van de kleine man; de turfgraver bijvoorbeeld, kreeg een klein loon en moest al zijn inkopen doen in de winkel van de vervener, want die had er een winkel bij. Hij gaf graag wat krediet, als het 's winters hongerlijden werd, maar daardoor was de turfsteker met handen en voeten gebonden aan het slecht betaalde, zware werk; van terugbetalen kwam natuurlijk niet veel en zo bleven die stakkers in zorgen; ik weet daar alles van.” De pijp van Grote Gosse was uitgegaan. Hij stopte een nieuwe, stak hem aan en na een paar felle trekjes vervolgde hij: „Maar ja, zo was het vroeger hier en daar en overal; bij steenfabrieken was het hetzelfde sociale onrecht door uitbuiting van de weerloze arbeiders.

Gelukkig zijn die misstanden uit de wereld; hier tenminste. Maar in de onontwikkelde gebieden . . ., och laat ik daarover maar niet praten; daar komen jullie niet voor.”

„Mij interesseert het toch meer dan je denkt, Gosse. Ik wil namelijk ingenieur worden en ga dus, denk ik, in Wageningen studeren voor landbouwkundige.” Het was Rob, die dat zei, en hij voegde eraan toe: „Als het gaat, zoals ik het graag zou willen, dan wil ik uitgezonden worden naar de achtergebleven gebieden, waarover je het net had. Die mensen krijgen, door acties, wel geld toegestuurd, maar ze moeten zichzelf leren redden. Er moeten meer deskundigen heen om hen op gang te helpen. Ik wil er graag een paar jaar heen en wie weet, blijf ik wel in dat werk en reis ik van het ene land naar het andere; dat lijkt me nog fijn ook.”

„Dat doet me plezier,” zei Gosse, „dat is een prachtig plan. Wat is het toch fijn, dat je tegenwoordig gemakkelijker gelegenheid hebt om te leren. Ik had het vroeger graag gedaan, maar ik moest

mijn vader opvolgen als turfsteker; hij was reumatisch en werd al vroeg uitgeschakeld door spit in de rug, waar hij maar niet van kon afkomen.”

De lange, magere oude man staarde voor zich uit, als keek hij in het verleden; toch ontging hem blijkbaar niets van wat om hen heen gebeurde, want hij zag een koekoek die overvloog.

„Kijk,” zei hij, „óók al zo’n uitbouter.”

Het koeren van een houtduif in de verte bracht Rob op de gedachte eens naar dat houtduivennest te gaan kijken, waar Ard en Marten het kort geleden over hadden; maar ’t werd ook tijd om naar huis te gaan. Dus namen zij afscheid van Grote Gosse. Hajé en Rob gaven hem de hand, zij namen afscheid voor längere duur. De mooie dagen, die zij in de polder hadden doorgebracht, waren voorbij; zij moesten weer naar huis, naar Den Haag; jammer!

Grote Gosse staarde hen na en zei zacht voor zich heen: „De hoop der toekomst.”

ARD KRIJGT WEER WAT VOOR HARDLOPEN

Hajé en Rob waren vertrokken; de scholen zouden weer beginnen. Hun verblijf in het polderland en alles wat zij hadden beleefd, was hun zó goed bevallen, dat zij, als het enigszins kon, met de pinkstervakantie terug zouden komen; oom Lolke zou het vast goedvinden.

Ard en Marten waren op een school in het naburige stadje; zij gingen per fiets, dat ging nog best.

Zij fietsten op een morgen met een flink gangetje langs de vaart; Ard zat achterop bij Marten, die van zijn vader een mooie nieuwe fiets had gekregen, toen hij naar de school wat verderop moest; hij ging naar de U.L.O., Ard naar de L.T.S.; hij wilde timmeren leren. Misschien werd hij timmerknecht* of toch arbeider, zoals zijn vader. Maar als je wat kon timmeren, kwam je dat als boerenarbeider goed van pas. Zijn vader had ook timmeren geleerd.

Ard wilde geld verdienen. 't Was bij hem thuis altijd krapaan geweest, dus . . ., als hij nog eens boer kon worden . . ., in 't voorjaar zou hij twee lammetjes krijgen, dat werden schapen . . . ieder jaar meer schapen . . . ieder jaar dus meer wol. Daarvoor zou hij eindelijk wel een paar kalfjes kunnen kopen . . . dat zouden koeien worden . . .

„Héééé!” schreeuwde Marten over z'n schouder, „wat zit je te suffen! 'k Zei, dat ik tussen de middag naar de apotheek moet, wat halen voor m'n moeder!”

„O . . . ja, 'k ga mee! Zèg . . ., wat zou een kalfje kosten?”

„Weet ik veel? ! Wil je boer worden?”

„Zou je een kalfje kunnen krijgen voor twee schapen?”

* Timmermansknecht.

„’t Zou best kunnen; soms zijn ze goedkoop, maar ook wel eens verschrikkelijk duur. Je moet er wel op rekenen, dat als jouw kalfje een koe is geworden, het je veel gekost kan hebben; meer dan je denkt.”

„Zou het echt zoveel kunnen kosten?”

„Nou, wat dacht je . . . ! En je zou land moeten hebben . . .”

„Voor een kalfje heb ik wel wat en als het een pink geworden is, zou ik hem kunnen laten weiden en dat betalen met wat de schapen opbrengen.”

„Och jong, je moet stalling hebben en hooi voor van de winter. Je hebt risico, dat ze ziek worden, ze kunnen doodgaan. De veearts kost ook nogal; ’t zou je tegenvallen.”

Ard was stil geworden; zijn mooie toekomstdromen waren opeens uit elkaar gescheurd. Toen zei hij triest: „Jammer; ’t zal dus wel niks worden.”

„Dat moet je ook weer niet denken; eerst drie jaar naar school, onderhand heb je een stuk of wat schapen en tegen die tijd weet mijn vader er misschien wel wat op.”

Ard had weer een beetje hoop gekregen; hij fleurde wat op.

„Laat mij ’s fietsen,” vroeg hij, verlangend.

Marten vond dat best en zij verwisselden van plaats.

„’n Fijne fiets!” vond Ard.

„Als de school niet zo ver was geweest, had ik hem nooit gekregen, of ik had hem eerst zelf moeten verdienen; lopen is gezond, zegt vader.”

„Mooi, dat ik kan meerijden; ik zou niet weten, hoe ik anders . . . misschien met die oude van Jan, die kan nu eindelijk wel eens een nieuwe kopen. Zèg, we zijn erg vroeg . . . , daar loopt de Natte te vissen, laten we even gaan kijken.”

„Mij goed . . . hij is aan ’t snoeken. Kijk, hij loopt mee . . . hij laat vieren . . . hij heeft béét!”

Ard zette er een gangetje in, en zij zagen toen duidelijk dat hij beet had.

„’t Is een kanjer!” riep Natte Derk hen toe. „Zie hem eens trekken!”

Hij hield het snoer strak, wond langzaam op en liet het wat vieren als er een ruk kwam; zo ging het een tijdje door. De fiets ging aan de kant en de jongens liepen mee; Ard met het schepnet, om bij te springen als het nodig was.

Zij waren al een heel eind van hun fiets af en dachten nergens anders aan dan aan de snoek, die zéker een kanjer zou zijn, maar die het toch wel gauw zou opgeven.

Opeens schrok Marten op en riep: „Ard, we komen te laat . . . lopen!”

Zij zetten de sokken erin, maar al hadden ze de fiets gauw te pakken, het zou nog een hele toer worden om op tijd te komen.

Voor al Ard kneep 'm; die moest nog een paar straten verder dan Marten.

Toen ze langs de Natte kwamen, trok die nèt met behulp van zijn schepnet een knaap van een snoek op het droge.

„'t Is een zware!” riep hij de jongens toe; „een pond of dertien, veertien!”

„Visserslatijn,” vond Marten, „'t zal wel met een pond of acht ophouden. Maar een zware is het!”

„Zeg,” zei Ard, die nu weer achterop zat, „Grote Gosse heeft wel gelijk gehad.”

„Wat heeft die ermee te maken! ?”

„Nou, die zei laatst immers, dat als je vroeg bent, je erg moet oppassen niet te laat te komen?”

„Laat ie gelijk hebben!”

Met een flinke vaart ging het langs het schelpenpaadje verder. Zij waren op het zogenoemde Dokterspad op het moment, dat een kleine jongen een goed heenkomen zocht; een kattepult bungelde uit zijn broekzak. Hij verdween achter een schutting.

„Kijk die gekke kleermaker eens; die schudt de vuist tegen ons,” zei Marten verontwaardigd.

„'n Kapotte ruit!” riep Ard terug.

„Dat jong met die kattepult!”

„Natuurlijk! Hij denkt, dat wij het hebben gedaan!”

Zonder snelheid te verminderen, fietsten de jongens naar school,

waar Marten nog net op tijd aankwam. Maar Ard was te laat, hoewel hij de fiets van Marten meekreeg. Dat was pech hebben! Hij moest zich bij de directeur melden, van wie hij een flinke uitbrander kreeg. 't Was een gemene streek van de Kale, vond Ard, om hem naar de directeur te sturen voor een paar minuten te laat; hij zou het hem betaald zetten zo gauw hij de kans kreeg. Die kans kwam gauwer dan hij dacht.

Op school had iedere leraar een bijnaam, echt niet bedoeld als scheldnaam, maar, nou ja, 't was ergens om of nergens om, ze kregen nu eenmaal een bijnaam, zoals ook in de polder de meesten een bijnaam hadden, waarmee ook niets kwaads werd bedoeld. De timmerleraar had een bijzonder kaal hoofd, daar kwam geen kapper meer aan te pas. 't Lag wel voor de hand, dat hij de Kale werd genoemd.

De schildersleraar was „Sjaak”, waarom wist niemand.

In de middagpauze groepten hier en daar jongens samen, die de grootste schik schenen te hebben. Ard stond er ook tussen, maar hij moest naar Marten; zij zouden samen naar de apotheek en hij had Martens fiets. Na schooltijd, 's middags, konden ze daar niet terecht. Onderweg vertelde hij Marten wat zij hadden uitgehaald. De schildersjongens, boven, hadden een gaatje door de vloer gebrand en door een trechter een straal water gegoten, toen de Kale er net onder stond.

Ard schoof heen en weer op de bagagedrager van plezier.

„Kwam ie niet naar boven?”

„Jawel, maar hij kon niks vinden; ze hadden het gaatje met stopverf dichtgemaakt en er stof overheen geveegd.”

„Was Sjaak er dan niet?”

„Die was even weg.”

Ard lachte uitbundig en overmoedig door zijn succes, kon hij niet stilzitten; dat had hij maar fijn georganiseerd in het „speelkwartier”.

„Pas toch op! denk aan de spaken. We vallen nog; zit toch still!”

„Wat zou het; die apotheekjuffrouw heeft pleisters zat!”

't Liep goed af. Ard ging ook mee naar binnen en keek, nog

overmoedig, rond; hij was er nog nooit geweest.

Toen de juffrouw zich even omdraaide om de medicijnen voor Marten uit een kastje te halen, maakte Ard vlug een natte vinger en proefde van poeder dat op een koperen weegschaaltje lag. Hij trok een vies gezicht en dat zag de juffrouw nèt.

Verschrikt vroeg ze: „Je hebt toch niet van dat poeder . . .”

„Nee juffrouw!”

„Dat is dan maar gelukkig, want als je ook maar iets daarvan had binnengekregen, moest ik je tegengif geven.”

„Is 't vergif?!” riep Ard ontsteld uit.

„Je zegt, dat je niets hebt gehad, dus kan het geen kwaad; gelukkig maar.”

„'t Was maar een heel klein beetje, juffrouw, haast niks!”

„Verschrikkelijk!” riep de juffrouw uit, terwijl zij het poeder demonstratief weggooide, zó, alsof ze bang was er ook maar iets van aan haar vingers te krijgen. Toen greep ze een fles en gaf Ard van de inhoud een flinke lepel om door te slikken. „Hier!” zei ze, „nog één, 't moet goed helpen, en heel gauw! En nu moet je zo hard je kunt naar de vaart lopen en direct terug. Je mag geen moment stilstaan en hoe harder je loopt, hoe beter. We zullen hopen, dat het helpt: wèg, opschieten!”

Hevig ontsteld vloog Ard de deur uit, haast tegen de kleermaker op; hij liep zo hard als hij kon, terwijl het huilen hem nader stond dan het lachen.

De kleermaker wilde hem nalopen, maar gaf het meteen weer op.

Wat kon dat jong lopen!

„Die knijpt hem als een ouwe dief om die kapotte ruit,” riep hij, „maar ik zal hem wel krijgen!”

Marten stond bij een zijraam Ard na te kijken; hij had de kleermaker wel gezien en ook gehoord wat hij zei.

„Die gek!” riep hij, „wij hebben toch niks gedaan!”

De juffrouw stond naast hem; dat zij een binnenpretje scheen te hebben, merkte Marten niet op.

Hij hoopte maar dat het goed zou aflopen . . . wat duurde het lang.

Maar het was een heel eind naar de vaart . . . als Ard er maar niks

van kreeg!

Daar zagen ze hem in de verte aankomen; Ard kon hard lopen, maar nu liep hij harder dan ooit.

Hijgend kwam hij dichterbij; hij keek links noch rechts en zo liep hij de kleermaker recht in zijn armen en die legde hem meteen over de knie.

Marten vloog naar buiten om Ard te helpen, maar de kleermaker liet al los. Terwijl hij zijn neus dichtkneep, riep hij uit: „Vieze stinkebeer! Je stinkt als een bunzing; maak dat je weg komt!” Ard stond verbluft; hij hield één hand voor zijn buik en de andere voor z'n broek, en zo stond hij hulpeloos en zielig de juffrouw aan te kijken, die ook naar buiten was gekomen en hem toevoegde: „Zo, nu zul je voortaan wel van mijn boel afblijven.”

Wonderolie! dacht Ard opeens . . . wat een heks! Hij werd verschrikkelijk kwaad . . . hij zou . . . hij zou . . .

Marten wilde aan die miserabele toestand zo gauw mogelijk een eind maken en riep: „Kom, schiet op, spring achterop!”

In een mum van tijd waren ze weg en dat was, voor Ard in het bijzonder, een hele opluchting; maar even later wilde hij toch afstappen.

„Ben je niet goed?” vroeg Marten, die nog niet goed wist wat er eigenlijk aan de hand was.”

„Dat mens heeft me wonderolie gegeven; 'k heb m'n broek vol. Ik zal haar en ook de kleermaker wel eens wéér krijgen, daar kunnen ze op rekenen!”

Marten schoot in de lach, maar hij beheerste zich gauw, toen hij zag hoe woedend Ard was.

„Ik ga naar huis! Ga jij even bij onze school aan en zeg maar, dat ik niet goed ben geworden . . . buikpijn of zo iets, anders krijg ik weer last.”

Ja, zo moest het dan maar; Marten zou misschien nog net op tijd kunnen komen.

Als een pijl uit een boog vloog hij weg.

Ard sjokte sullig terug; hij wist met zijn houding geen raad, vooral toen hij langs het Dokterspad kwam, waar „die heks” en die

„rotkleermaker” met elkaar blijkbaar over hem stonden te ginnegappen; hij zou ze!

Bij de vaart spoelde hij zijn onderkieren uit; de overal was er nog goed afgekomen en huiverig holde hij naar huis; het was tenslotte geen zomer meer.

LIK OP STUK*

De juffrouw van de apotheek had blijkbaar aan de kleermaker verteld, dat Marten Attema en de jongen, die zij zo te pakken had gehad, bij elkaar hoorden.

Hij was toen „op hoge benen” naar „Op 'e Romte” gelopen om zijn beklag over de jongens te doen; die zouden bij hem een ruit hebben kapotgegooid en die moest betaald worden.

Marten had evenwel thuis al verteld wat er was gebeurd en boer Attema had de man gezegd maar eens terug te komen, wanneer hij kon zeggen wie van de twee het gedaan zou hebben.

De kleermaker had namelijk geen geloof gehecht aan het verhaalje over de jongen met zijn kattepult.

Woedend was hij afgedropen; hij zou ze het wel eens betaald zetten. Maar Martens vader had hem gewaarschuwd geen domme dingen te doen, waarvan hij later spijt zou hebben.

Hij zat meestal voor of op zijn tafel te werken en hem ontging niet veel van wat op het Dokterspad voorbijging. Als de jongens langs kwamen, deed hij maar, alsof hij ze niet zag.

Het was langzamerhand winter geworden; er lag wat sneeuw, maar toch waren de paden en wegen nog goed te berijden.

Ard en Marten kwamen er tenminste nog wel door; alleen op het schelpenpaadje, langs de vaart, ging het wat moeilijk; de platgereden sneeuw was glad.

Op een vrijdagmiddag had het wéér gesneeuwd; toen lag er al gauw een dik pak. In het dorp waren de sneeuwruimers druk bezig, toen de jongens uit school kwamen, maar aan het schelpenpaadje werd nooit iets gedaan; Ard en Marten zouden er een hele kluiif aan hebben. Het was al donker op de terugweg.

* Leer om leer.

Vlak voor het schelpenpaadje kwamen ze de kleermaker tegen, die zich haastig wilde verschuilen, maar Marten had hem even precies in het licht van zijn lantaarn gehad.

„Wat moet die hier!” riep hij Ard toe.

„Weet ik het?”

„Misschien had hij plan jou nu een pak voor een droge broek te geven.”

Ard wilde daar meteen een passend antwoord op geven, maar Marten stopte plotseling.

„Wat is er?” vroeg hij verwonderd.

„Ik vertrouw het hier niet,” zei Marten, „die kleermaker wil ons vast te grazen nemen; wat doet ie anders hier in de buurt? Hij weet, dat wij op vaste tijden voorbijkomen. Daar onder de sneeuw ligt wat; even kijken.

Het bleek een korte weidepaal te zijn, die, schuin van rechts naar links, midden op het pad lag.

„Nou, wat zei ik je?” zei Marten verontwaardigd. „Dat heeft die nijdas natuurlijk gedaan en er sneeuw overheengegoid.”

„Dat 's vast!” meende ook Ard, „wij zouden over de kop geslagen zijn, zó de vaart in; dat had ie mooi uitgekiend. Hij heeft zich lang koest gehouden en heeft zijn tijd afgewacht.”

Marten gooide de paal aan de kant. De jongens hadden er lol over, dat de kleermaker pech had gehad; zij zouden droog thuiskomen. Zij waren al een eind op streek, toen Ard zei: „Zeg, we zouden morgenavond een grote sneeuwpop kunnen maken en die schuin tegen z'n deur zetten, aanbellen en dan weg wezen.”

„Fantastisch!” riep Marten uit, „dàt doen we. En we zoeken die paal weer op en steken die in de pop, dan weet ie meteen aan wie hij het te danken heeft.”

„En neem dan wat touw mee,” zei Ard, „hooipakjestouw, daar heb ik een mooi plannetje mee. We binden het aan de kruk van zijn deur en de andere kant aan de bel van de dokter, als we dan hard aanbellen bij de kleermaker en hij de deur opentrekt, wordt er met geweld aan de bel van de dokter getrokken; de deuren zijn nèt tegenover elkaar. Die apotheekjuffrouw komt altijd opendoen,

dus dan hebben we ze allebei tegelijk te pakken.”

Marten vond dat geweldig en wist er nog wat moois bij. „Waarom zouden we het niet óver en wéér doen, dus ook aan de kruk bij de dokter èn aan de bel bij de kleermaker? Wat een tref, dat ze nog trekbellen hebben!”

Zo werden er kwade plannen gesmeed en de jongens konden hun tijd haast niet afwachten.

't Was zaterdag, tegen de avond, dat Ard en Marten achter het Dokterspad een knaap van een sneeuwbal hadden gerold en ook een kleinere, die als hoofd op de romp moest dienen. Met de paal, die ze hadden teruggevonden, zou die worden vastgezet.

Ongestoord rolden zij de sneeuwballen, die onderhand steeds groter werden, naar de stoep van de kleermaker.

Zij hadden er werk mee ze erop te krijgen, maar het lukte. De paal werd erin gedrukt en de kop kwam er vast op te staan. Toen duwden ze zolang tegen de pop, dat die schuin tegen de deur hing.

Marten had het paktouw aan elkaar gebonden en vlug werd het ene eind aan de kruk gebonden, het andere eind aan de bel bij de dokter. Maar ook, zoals het plan was, werd touw gespannen van de deur van het doktershuis, naar de bel bij de kleermaker.

Alles was klaar; zij hadden ongehinderd hun gang kunnen gaan.

Ze keken elkaar aan.

„Zullen we?” vroeg Ard.

„Nee, wacht even,” zei Marten, „als we bij de kleermaker aanbellen, springen we over de schutting van de dokterstuin en dan kunnen we mooi zien wat er gebeurt.”

Dat was dan afgesproken.

Ard trok met geweld aan de bel bij de kleermaker en de jongens zaten in een wip op de schutting.

„Pas op,” fluisterde Marten. „De buitenlamp gaat zo aan, en dan zouden ze ons kunnen zien.”

Dus kropen ze erachter en wachtten op de dingen die zouden gebeuren.

Nou, dat duurde niet lang, want nauwelijks zaten de jongens veilig achter de schutting of er werd met geweld aan de deur getrokken, waarbij natuurlijk bij de dokter de bel zodanig overging, dat de jongens die heel duidelijk konden horen.

De kleermaker zal hebben gedacht, dat iemand buiten de deur vasthield, want met een geweldige ruk knapte het touw stuk. Ard en Marten, die op een kist stonden, keken voorzichtig over de schutting en in het licht van de buitenlamp zagen zij nog net de reuzensneeuwpop naar binnen vallen. Daarbij klingelde de bel, in de overigens stille avond, hard door de openstaande deur, want vanzelfsprekend trok de juffrouw aan de overkant aan háár deur, waardoor de kleermakersbel maar bleef door lawaaïen.

Toen werd het opeens stil.

„Hij heeft nu zeker het touw doorgesneden,” fluisterde Marten.

„k Ben m'n klomp kwijt,” zei Ard even zacht, „die ligt aan de andere kant.”

„Ssst!” gaf Marten terug.

De kleermaker en de juffrouw bleken spinnijdig te zijn.

„Dat hebben die apen van jongens gedaan,” verzekerde hij, terwijl hij zich de sneeuw van de kleren sloeg.

„Welke . . . o ja, je meent . . . 't kan best!”

„Kijk maar,” zei hij, „'t is hooipakjestouw, dus . . .”

„Ik ga naar binnen,” zei zij, „ze zijn natuurlijk in de buurt en staan ons uit te lachen.”

Dat kon wel 's waar wezen, dacht de woedende man.

Terwijl de juffrouw de deur sloot, ging hij, met het paaltje gewapend, op onderzoek uit.

„M'n klomp,” fluisterde Ard vertwijfeld, want de kleermaker kwam hun kant uit.

In het licht van de buitenlamp en ook nog van de maan, moest hij de klomp wel zien liggen; hij stevende er dan ook meteen op af. Er flitste Ard van alles door zijn hoofd. Hij was erbij en zou er grote last mee krijgen; zijn vader zou heel kwaad zijn, schadevergoeding voor de rommel in de gang, de politie, en Keizer was 'n strenge! Ja, wát dacht hij allemaal niet in één ogenblik. Hij

zag, dat de kleermaker de klomp wilde oprapen en hoorde hem zeggen: „Ha! 'n bewijsstuk!” 't Klonk grimmig.

Hij lette niet op de jongens, hij zag ze niet, hoewel ze half over de schutting hingen.

Zonder erbij te denken wat de gevolgen konden zijn, sprong Ard op zijn rug. Een rauwe kreet van schrik en beiden rolden in de sneeuw.

Ard kon zijn klomp grijpen, voordat de kleermaker goed wist wat er was gebeurd en met één sprong zat hij op de schutting en verdween met Marten in de tuin. Zij maakten, dat ze weg kwamen.

Toen zij aan de andere kant van de tuin door de heg kropen, hoorden ze de woedende man nòg razen en tieren.

Op de tuindeur van de dokter stond in het licht van de maan te lezen: In deze tuin liggen voetangels en klemmen. Dat wisten de jongens wel, maar Marten had al eens gezegd, dat dat niks voor een dokter was; hij geloofde er niet in. Zij hadden ook nooit last gehad, wanneer ze in de herfst daar wel eens afgevallen appels en peren hadden weggehaald.

Zij waren niet met de fiets gekomen, want je kon nooit weten . . . Lopen was veiliger.

„We moeten gauw naar huis,” zei Marten, „misschien belt hij mijn vader wel op!”

„Zouden we er nog last mee kunnen krijgen?” opperde Ard. Marten maakte zich minder ongerust. „Als er narigheid over komt, vertel ik alles; van die kapotte ruit weet vader toch al en dàt is de reden, waarom die vent zo kwaad op ons is. Hij heeft ons zelfs in de vaart willen hebben. Ik geloof, dat mijn vader ook wel streken heeft uitgehaald, toen hij jong was; 't zal wel loslopen.” Met een vaartje van „nul komma zes” ging het op huis aan.

De kleermaker had niet opgebeld, dat bleek Marten al gauw. Hij heeft het niet goed gewaagd, dacht hij. Zijn vader zou wel weer bewijzen vragen en die had hij niet. Ard had even gewacht en wist het dus nu ook. Dat was een pak van zijn hart, want zijn vader was wèl een stille, maar als ie kwaad werd, moest zijn moeder er tussen komen, ander liep het niet goed af.

BEROUW

Ieder jaar met zijn verjaardag en met Sinterklaas had Marten een windbuks op zijn verlanglijstje staan.

Hij was wéér jarig geweest en had niet veel hoop meer gehad; het was immers nogal gevaarlijk. Jongens waren zo onvoorzichtig, het leren zou eronder lijden en nog veel meer van die dingen zou hij te horen krijgen, voor de zoveelste keer; hij geloofde er niet meer in.

En opeens was het niet verwachte gebeurd, met een pakje schiet-schijfjes erbij èn natuurlijk een doosje kogeltjes.

„Eerst plicht en dan genoeg,” had zijn vader erbij gezegd, „en vooral voorzichtig, want die dingen zijn evengoed gevaarlijk.”

Dat werd dus oefenen, natuurlijk met Ard samen.

De wagenschuur was er goed voor. Een kaartje op de achterwand geprikt en toen werd er intens geoefend op tien meter afstand.

Ook Ard was er verrukt over en het ging langzamerhand lang niet slecht; het zwart werd nogal eens geraakt en dan waren ze enthousiast.

Natuurlijk ging het tegen elkaar op.

Ard scheen, wat je noemt, een timmermansoog te hebben; hij deed het echt al goed.

Maar ja, na korte tijd was het schieten op schijfjes iets minder interessant geworden en werd er al eens rondgekeken naar andere doelen.

Er werd met de buks rondgelopen op het erf, om iets te vinden wat aantrekkelijker was dan zo'n dooie kaart.

En zo werd het een kwade tijd voor spreuwen en mussen.

Het was op een zondagmiddag. De jongens wilden Grote Gosse

weer eens opzoeken en dan tegelijk de fijne buks laten zien. Zij waren erop gekleed; het was namelijk hun plan, dwars door het riet te gaan en je wist nooit, of je een misstap zou doen. Het was altijd opletten, anders zat je zó tot je knieën in de blubber.

Gosse zat bij zijn potkacheltje te lezen, toen zij binnenstapten. Terwijl hun oude vriend zijn boek wegzette, zei hij: „Gefeliciteerd Marten, je bent jarig geweest, hè? Willen jullie koffie?”

Nou, dat was nogal wiedes en hij had nog een stuk kantkoek ook; zij vielen dus wel met hun neus in de boter.

De buks werd aandachtig bekeken; de veer werd gespannen en Grote Gosse keek door de loop.

„’t Is een goeie en met een sterke veer; die draagt wel vèr voor een windbuks.”

„Probeer hem maar eens,” zei Marten, trots als een pauw, en hij gaf hem een paar kogeltjes.

Ard prikte een schijfje tegen een paal en op tien meter afstand zou Gosse schieten.

„Eerst een proefschot,” zei hij, en richtte. Toen trok hij langzaam af.

„’n Prachtschot!” riep Ard, die erbij was blijven staan, „’n tien!”

Grote Gosse bekeek de kaart en zei: „’t Kan beter; ’t moet een twaalf worden.”

Hij richtte iets lager en schoot precies het maximum. Dàt vonden de jongens nog eens schieten; op tien meter een twaalf!

De oude man was altijd een goede schutter geweest, daarom kon hij wat raad geven en zei: „Er zijn drie dingen, die je moet hebben: grote nauwkeurigheid, een vaste hand en goede ogen. Als je één van die drie mist, wordt het nooit wat en is er ook geen aardigheid aan. Je moet nooit denken: zo zal het wel goed zijn, nee, je moet het weten! Denk erom, dat jullie nooit meer met de buks in het reservaat komen, dit is de eerste keer, maar ’t moet ook de laatste zijn!”

De koffie en koek wachtten hen binnen. Het was er behaaglijk warm, dùs . . . samen om het kacheltje.

„Hajé en Rob hebben mij geschreven,” zei Marten, „zij hopen met Pinksteren te komen; zij hebben dan een korte vakantie.”

„Nou, dan komen jullie samen maar weer eens overwaaien, bij leven en gezondheid,” zei Grote Gosse hartelijk.

De jongens hielden hem altijd op de hoogte van hun belevenissen; zo wist hij alles al van de streek, die de kleermaker en de juffrouw van de apotheek hun had geleverd en van de lik op stuk, met de reuzensneeuwpop en de belletrekkerij. Zij hadden het er nog even over.

Hij lachte fijntjes en zijn lichtblauwe ogen glinsterden.

„Ik heb een heel andere jeugd gehad dan jullie hebben,” zei hij. „Ik moest als jongen van jullie leeftijd al hard werken in de turf en in het riet. Er werd niet op gelet hoe oud je was; als je werken kon, moest je aanpakken en ik moest ook wel, want mijn vader was òp en mijn moeder was zwak. Ook had ik nog een zusje van een jaar of drie. En nu zal ik jullie maar eens vertellen wat er eigenlijk schort tussen Derk Droog en mij; dat mogen jullie best weten.

Derk en ik waren even oud . . . nou ja, we zijn het nog, hoor! Van hem werd verwacht, dat hij niet minder deed dan ik; wij werkten dicht bij elkaar, dus viel het de baas op, dat ik meer verzette. Ik werkte hard om ze thuis te helpen, want van schulden maken bij de winkel van de baas wilden mijn ouders niets weten.

Wij hadden het arm, dus deed ik wat ik kon en omdat ik groot en sterk was voor mijn leeftijd, was mijn dagproductie veel groter dan die van Derk en dat zette kwaad bloed bij hem.

Op een keer had ik een bijzonder goede dag gemaakt. Ik was blij en hoewel doodmoe, kwam ik opgewekt thuis.

's Avonds – het was al donker – kwam de baas bij ons binnen-vallen. Wij schrokken, want hij was een kwaai en hij kon iemand zo maar op staande voet ontslaan. Ik kneep hem dus nogal, hoewel ik er geen reden voor had. Hij keek mij nijdig aan en vroeg opheldering over de warboel, die ik had achtergelaten. Ik zei, dat ik nog meer had gedaan dan anders, maar hij beweerde, dat alles overhoop lag.

„Daar weet ik niks van!” stamelde ik.

„k Zal het uitzoeken!” riep hij grimmig, en verdween even plotseling als hij gekomen was.

Om kort te gaan, een paar andere arbeiders hadden vanuit de verte gezien, dat Derk uit het turfland was gekomen, toen iedereen al weg was en bij nader onderzoek bleek, dat hij uit nijd de heleboel uit elkaar had gegooid. Hij werd toen door de baas meteen weggejaagd en door die kwestie heeft hij altijd nog een hekel aan mij. Jammer! 'k Heb wel eens geprobeerd hem aan te klampen, maar hij blijft zoveel mogelijk uit mijn buurt.”

„En dat haast zeventig jaar lang,” zei Marten verontwaardigd.

Ja, Grote Gosse vond het ook een nare boel en zei: „Derk kropt het op. Als je onkruid niet uitwiedt, groeit het je boven het hoofd en dan zie je niks anders dan dat.”

De jongens liepen op hun eigen spoor terug, de sneeuw knerpte onder hun laarzen.

Marten had zijn buks trots aan zijn schouder hangen. Zij voelden zich als jagers en keken dus aandachtig rond. Er was evenwel niets bijzonders te zien en ook mochten zij daar toch niet schieten; dat wisten zij wel en zij wilden dat ook niet, maar het was al fijn te doen alsof.

Bij de vaart gekomen, waarlangs ze bij Ards huis konden komen, zag Ard een kleine vogel aan de overkant in de wal pikken; hij stootte Marten aan en wees ernaar.

Het jachtinstinct, dat menigeen in zich heeft, werd bij Marten actief. Hij nam de buks voorzichtig van z'n schouder, laadde en na kort te hebben gericht, trok hij af.

„Geraakt!” riep hij.

„Gewond!” meende Ard, „hij blijft zitten.”

De jongens konden zien, dat het dier probeerde weg te komen, maar het lukte niet. Het dook angstig in elkaar; zijn glinsterende oogjes keken bang naar de jongens, die niet goed wisten, wat ze zouden doen.

Zij vonden het nu toch wel een beroerde boel.

„Geef mij de buks!” riep Ard vertwijfeld; „hij moet uit z'n lijden!

„Ik zal het doen!” zei Marten met een hoogrode kleur.

Hij laadde snel, maar schoot mis.

„Geef hier, jij bent te haastig!”

Ard rukte Marten de buks uit zijn handen, laadde snel, richtte secuur en drukte langzaam af.

„Dood,” zei hij, een beetje opgelucht.

De jongens keken elkaar bedrukt aan.

Marten dacht, dat het een mus was, een gewone mus en mussen zijn schadelijk.

„Is ie goed dood?”

„Ja, vast,” zei Ard met overtuiging.

Zij keken nog een poosje naar het kleine, ronde verenballetje. De angstige oogjes waren weg; gelukkig! Achter elkaar sjokten ze langs het schelpenpaadje. Zij zeiden geen van beiden wat; het zat hen niet lekker, wat ze hadden gedaan.

Toen zij bij Ards woning waren gekomen, zei Marten: „Ik schiet niet meer op vogels!”

Ard was ook van streek. Hij reageerde erop met: „Wij hebben verscheidene mussen en spreeuwen van het dak geschoten. Sommige zijn in de dakgoot terechtgekomen, andere kwamen nog in de struiken, die waren voor de katten.”

Marten begreep, wat Ard bedoelde. Hij voelde zich akelig bij de gedachte, dat de meeste met angst en pijn waren doodgebloed of kansloos door de katten gegrepen zouden zijn.

De aardigheid van het schieten was eraf.

„Wat zal Grote Gosse wel zeggen?” zei Marten bedrukt.

„Zeggen wij het hem?”

Marten haalde de schouders op. „Ik schaam me dood!” zei hij.

Maar Ard vond, dat spreeuwen en mussen toch eigenlijk schadelijk waren. „Wij krijgen bijvoorbeeld geen kers méé; alles is voor de spreeuwen en als ze in een grote vlucht in het riet slaan, is dat grote schade voor de pachter.”

„En mussen . . .” begon Marten, maar hij hield meteen op en zei verder: „We kunnen ons wel proberen schoon te praten, maar

ik vind het beroerd, wat we deden.”

Daar was Ard het trouwens helemaal mee eens.

De jongens gingen uit elkaar, ieder huns weegs; ieder met zijn eigen trieste gedachten.

Marten onderging al gauw iets heel angstigs, dat hij niet gauw zou vergeten.

Hij zwierf langs de vaart, toen hij opeens Natte Derk uit het riet zag komen. Hij leek wel dronken en zijn grauwe haren hingen verward over zijn gezicht en schouders. Zijn jachtgeweer nam hij van zijn schouder en met een grimmig gezicht richtte hij de loop in zijn richting.

„Nu ga je eraan!” riep hij met zijn rauwe stem, en richtte langzaam en nauwkeurig.

Angstig wilde Marten weglopen, maar het leek wel of zijn voeten vast zaten.

Een knal . . . en hij werd naast zijn bed op de vloer wakker, verward in de dekens en badend in zijn zweet.

De buks, die altijd naast zijn bed stond – want in de Wild-West-verhalen hadden de woudlopers immers ook hun wapens voor het grijpen, als zij om hun kampvuur sliepen? – die was blijkbaar met een harde klap tegen de houten vloer geslagen. Zijn vader kwam tenminste op het lawaai af en riep: „Wat voer jij uit! ?”

Marten richtte zich op en keek nog slaperig en verdwaasd om zich heen. Zijn bed leek wel een hondenest.

„k Heb gedroomd,” zei hij, „Natte Derk heeft me . . . wou me doodschieten.”

Martens moeder was ook komen kijken en al gauw lag Marten weer onder de dekens. De buks werd door zijn vader meegenomen en goed opgeborgen. Hij zei: „Die krijg je niet terug, jij schijnt nog te jong te zijn om zo iets te hebben.”

OUDEJAARSAVOND

't Was een winter van niks, vonden de jongens. Sneeuw en regen wisselden elkaar af en er zo tussendoor een beetje vorst.

Het schelpenpaadje was glibberig en soms korstig, als het 's nachts wat had gevoren.

Nou ja, dat vonden zij niet het ergste; zij wilden graag op de schaatsen naar school, maar kregen nog geen kans.

't Was anders mieters zo'n eind; tweemaal zover als naar de dorps-school! Mieters vonden ze een prachtige uitdrukking, die ze van Hajé en Rob hadden overgenomen.

't Was dus wel pech hebben, dat er geen ijs op de vaarten kwam. Dat waren de kwade dingen des levens, zoals Grote Gosse wel eens had gezegd. Die moest je evengoed en zonder mopperen nemen als de mooie.

Sinterklaas was haast onopgemerkt voorbijgegaan. Marten kreeg wat mooie boeken, die hij toch eigenlijk voor de school nodig had en Ard kreeg warempel een passerdoos van zijn eigen ouders. Zo was die fijne sinterklaasavond overgegaan in een heel andere sfeer; och, wel fijn, en er was wat snoeperij bij. Maar nee, een sinterklaasavond zoals voorheen, was het niet; 't was meer zo'n soort verjaardag. Nou ja, ze waren er nu zeker te groot voor.

't Was oudejaarsdag geworden; de boerenjongens groepten samen en deden geheimzinnig; Ard en Marten waren er ook bij.

Er werden afspraakjes gemaakt; zij wilden onder andere speciaal Pier Sjoerds eens op de korrel nemen; die bok!

Precies om twaalf uur was de rust in en om het dorp voorbij. Vuurwerk van allerlei aard knaldé de lucht in en dat ging zo maar

door, totdat de voorraad op was.

Toen werden familie, vrienden en kennissen bezocht om hen geluk te wensen. Oliebollen en dergelijke werden met vrolijkheid aangepakt en al smullende ging het van de één naar de ander; hier een groepje, daar een groepje en overal was het een vrolijke boel. Jongens en meisjes, groot en klein, deden enthousiast mee.

Eindelijk keerde de rust terug, maar toen begon juist datgene, waarnaar de jongens het meest hadden uitgezien: het wegslepen van alles, wat niet was binnengehaald en wat niet spijkervast zat.

Maar de boeren waren ook jong geweest, zij kenden de folkloristische gebruiken. Het tijdig opbergen van al die dingen was een eerste vereiste voor iedereen, ook voor de dorpsbewoners.

Vele groepjes zwermden uit naar alle kanten.

Ard en Marten waren terechtgekomen bij een groepje, dat Pier Sjoerds te pakken wilde nemen, de boer van de Kooi-state.

Dáár was het trouwens oppassen, want die Stabij van hem was een kwaai. Als die werd losgelaten, berg je dan maar! En hij was er toe in staat.

De hond was in de stal en ging geweldig te keer, toen het groepje om de state rondneusde.

Maar de boer had goed gezorgd, dat de slepers geen kans kregen. Ja, daar stonden ze dan, wat zouden ze nu? Er moest toch wát gebeuren.

„Wij halen het hek, dat vóór aan de reed* staat, eruit en brengen het achter in zijn land, waar de schapen lopen,” opperde Marten. „Dat van de yester* laten we maar zitten, anders lopen ze de dijk op.” Eén van de anderen wist het toen nog beter, volgens hem althans. „De hekken laten we mooi zitten,” zei hij, „wij halen de schapen op en die drijven we bij de stee. De hekken dicht, de poortjes dicht, op zij is de vaart en aan de andere kant zijn heggen, daar komen ze niet door.” De jongens ginnegapten: dat wordt blèren de hele nacht en anders zorgen de hond en de koeien er wel voor, dat de kooi-boer geen oog dichtdoet.

* Oprit.

* Melkplaats vooraan in een wei.

Dat leek een best plan en zo gebeurde het dan ook. Alleen Marten had bezwaren gehad; van de dieren moest je afblijven. Maar hij werd al gauw overstemd; Pier Sjoerds moest eraan geloven!

De schapen werden zo rustig mogelijk naar de boerderij gedreven en alle doorgangen werden nog eens goed nagezien; er kon er geen ontsnappen. De boer had blijkbaar niets in de gaten.

Toen sloeg één van de jongens met een stuk baksteen hard op de staldeur zodat de Stabij razend werd en de koeien begonnen te loeien; de schapen bleven niet achter en zo werd het een herrie van belang.

Pier Sjoerds, die misschien aanvankelijk had gedacht, dat de jongens waren afgedropen, sprong uit z'n bed, greep zijn jachtgeweer en snelde naar de voordeur. Hij zag het groepje weglopen en schoot er twee keer een schot hagel op af, dat evenwel geen doel kon treffen, daarvoor was het al te ver.

De jongens waren blijven staan en één van hen, die een stem bleek te hebben als een torenklok, schreeuwde: „Pier Sjoerds! Je bent te laat met je vuurwerk. 't Is al lang twaalf uur geweest!”

Door dat schieten waren de schapen er niet rustiger op geworden en de hond brak de staldeur haast af.

De boer was verschrikkelijk nijdig. Als ze wat hadden weggesleept, dat niet was opgeborgen, dan was dat tot daaraan toe geweest, maar van zijn schapen moesten ze afblijven; hij zou wel eens zien, wie hem dat geleverd hadden!

Hij klapte de deur dicht en moest nu maar zien, hoe de rust kon worden hersteld.

Het was al diep in de nacht, toen het langzamerhand rustig werd in de polder; het nieuwe jaar was begonnen.

DE KRAAI

Ja, de tamme kraai was er ook altijd nog; die vloog vaak met de jongens mee, al was het dan niet zover; ook kwam hij hen wel tegemoet, als ze van school kwamen. Ze waren er gek mee.

Het was 1 april, de verjaardag van Ard; je kon het voorjaar ruiken! De natuur leefde weer op, het werd al mooi groen in de struiken en ook in de rietkragen kwam bedrijvigheid.

De eenden en andere watervogels waren druk in de weer. De reigers waren er en ook de roerdomp had zich laten horen; het was daar één en al beweging.

Verscheidene lammetjes liepen bij de schapen; één schaap had er drie. En laat dat nu uitgerekend het schaap zijn, waarvan Ard de lammetjes zou krijgen! Hij mocht ze alle drie hebben en daar was ie dolgelukkig mee.

Zij zouden dus op de boerderij blijven; maar om ze goed te kunnen onderscheiden, moesten ze te zijner tijd worden gemerkt.

Ard moest telkens naar zijn lammetjes kijken, die om het moederschaap dartelden en telkens naar melk zochten, waarbij ze dan hun staartjes zo typisch vlug bewogen; dat was fantastisch!

Er kwam een veekoopman op de boerderij voor de stierkalfjes, die er de laatste dagen waren bijgekomen. Hij kwam naar de jongens toe.

Ard begon al gauw over zijn lammetjes en die werden door de koopman zó geprezen, dat de trotse eigenaar er warm van werd.

„Dat worden prachtschapen!” had ie gezegd, „dat zul je zien!”

De jongens keken hem na, toen hij op de fiets stapte; hij wuifde, maar stapte toen schielijk af. De kraai, die altijd ongestoord rondliep en er al op rekende, dat iedereen wel om hem heen zou

gaan, was onder de fiets gekomen.

Zij schrokken zich náár en Marten haastte zich om hem op te nemen. Hij scheen er aardig goed te zijn afgekomen, alleen het onderste deel van zijn snavel zat scheef. Wat moest daar nu mee gebeuren . . . ?

„Maak 'm maar dood,” zei de koopman, „'t wordt toch niks meer, hij kan niet meer vreten en het is maar een kraai.”

„Nee!” riep Marten uit; „'t is een tamme!”

„Nou ja, haal een andere uit het bos; over een paar maand zijn er genoeg.”

Zij wisten niet, hoe ze ermee aan moesten, maar doodmaken – nooit!

„'t Spijt me,” zei de koopman nog, „maar ik kon 't niet helpen!”

Hij ging verder en liet de jongens bedrukt achter, niet wetend wat ze moesten doen.

„Je vader!” zei Ard.

„Die is weg en de vearts zal in deze drukke tijd wel wat anders te doen hebben dan naar kraaien kijken.”

„Grote Gosse!”

Dat vond Marten ook een goed idee en op een holletje haalden ze de fiets op.

Zij reden langs de vaart, dan hoefden ze maar een klein stukje door het riet; het was alleen nogal een omweg.

Als Grote Gosse er geen raad op wist, dan wist niemand raad, daarvan waren ze overtuigd.

De oude man was in zijn tuintje aan het werk; Wolf kwam al op hen af, en omdat ze met de fiets kwamen, dacht Gosse, dat er wel wat bijzonders zou zijn, dus liep hij hen tegemoet.

Hij nam de vogel in zijn grote handen en bekeek hem nauwkeurig.

Vóórdat de jongens het doorhadden, zat de snavel weer recht.

Zij stonden stomverwonderd.

„Wat mankeerde eraan?” vroeg Marten, „het leek zo erg!”

„De kin uit het lid, anders niet.”

Zij waren blij, dat het nog zo goed was afgelopen, en deden dan ook

erg enthousiast. Ze hadden evenwel al gauw door, dat Grote Gosse heel stil was en vroegen dan ook of er wat wàs.

Ja, er wàs wat; er was narigheid, want zijn zuster in Amsterdam was gestorven. Zij was zeventig geworden; nooit ziek geweest en nu opeens dood!

„Beroerd,” zei Marten. Ook Ard vond het erg voor Gosse. En zo zou ook hun oude vriend onverwachts dood kunnen gaan. Hij was al tachtig, nee, nu al éénentachtig.

Er was nog een kleinkind bij zijn zuster thuis, een jongen van negen, het enige kind van haar dochter, die enkele jaren geleden kort na haar man was overleden. Grote Gosse was nu zijn enig overgebleven familielid. De jongen, die tot na de begrafenis bij bureu zou blijven, zou voorlopig bij hem komen, totdat men beslist had, wat het beste voor hem zou zijn. „Ik wil hem graag bij mij houden,” zei hij, „Koert is een beste jongen.”

Geen van drieën zei een poosje wat, totdat Marten schroomvallig zei: „We hebben een poos geleden wat stoms uitgehaald; we durfden het je nooit te vertellen; we vinden het rot!”

De oude man keek hen vragend aan. Marten vertelde toen over dat kleine vogeltje. Zij verwachtten, dat hun oude vriend, tegen wie zij zo opzagen en die zo'n gevoelige aard had, nu wel verontwaardigd zou zijn. Hij keek hen evenwel alleen maar ernstig aan, totdat hij eindelijk zei: „Schieten op dieren is soms een noodzakelijk kwaad; dit was wreed!”

Op de terugweg zat de kraai rustig op Martens schouder. Waarom waren zij zo gek op hem en hadden zij dat kleine vogeltje zo maar doodgeschoten? En hoe! Het zat hun niet lekker.

Toen Ard thuiskwam, hoorde hij, dat zijn oom uit Drenthe de boerderij had gepacht, die achter het land lag van Pier Sjoerds. Het had veel voeten in de aarde gehad voor het besluit definitief was gevallen, want de kooi-boer was lastig. De reed langs de „Kooi-state” beschouwde hij als zijn eigendom; toch had de pachter van het perceel erachter recht van gebruik om bij zijn grond te kunnen komen. Het zou moeilijk worden, maar Roel Doornink had het heel voordelig kunnen krijgen en nam de strijd om de reed niet al

te zwaar op; 't kon best meevallen en hij had het recht aan zijn kant. Zijn vrouw dacht er wel een beetje anders over, die kwam uit de streek, dat zou in elk geval last geven.

Op 12 mei zouden ze er vast meer van weten, want dat was de verhuisdag; dan moest er van allerlei langs de al zo lang omstreden reed vervoerd worden. Over een maand zou het dus worden: buigen of barsten, maar Roel Doornink nam zich voor noch het één, noch het ander te doen.

Maar dat is een nieuw verhaal, waarin Grote Gosse en Koert in groot gevaar komen. Ard en Marten echter zijn er ook nog met hun Haagse vrienden. Dat zal Natte Derk ondervinden.

De jongens zetten hun speuractie voort, die eindigt met het oplossen van: *Het geheim van de wildstroker*, wat óók de titel van het tweede deel is.

Einde van het eerste deel.

INHOUD

„Natte Derk”	7
Ard en Marten van de polderplaats	11
Ard krijgt een „medaille” voor hardlopen	14
De wijze boer Attema doet wat „doms”	20
Slaande ruzie	28
Grote Gosse	36
„De Burcht”	45
Wat Grote Gosse van „De Burcht” wist te vertellen	51
Ard krijgt weer wat voor hardlopen	57
Lik op stuk	65
Berouw	70
Oudejaarsavond	76
De kraai	79